

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДОНЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЕКОНОМІКИ І ТОРГІВЛІ
імені Михайла Туган-Барановського

Навчально-науковий інститут економіки, управління та адміністрування
Кафедра економіки та міжнародних економічних відносин

ДОПУСКАЮ ДО ЗАХИСТУ

Гарант освітньої програми

_____ Бочарова Ю. Г.

(підпис)

(прізвище та ініціали)

«_____» _____ 2021 року

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на здобуття ступеня вищої освіти «Бакалавр»
галузь знань «Соціальні та поведінкові науки»
освітньої програми 051 «Економіка»

на тему: «**ДЕРЖАВНА ІНВЕСТИЦІЙНА ПОЛІТИКА ТА МЕХАНІЗМ ЇЇ
РЕАЛІЗАЦІЇ**»

Виконав здобувач
вищої освіти

_____ Петрушина Поліна Василівна

(прізвище, ім'я, по-батькові)

_____ (підпис)

Керівник:

_____ ст. викл. кафедри ЕК та МЕН Лижник Ю.Б.

(посада, науковий ступінь, вчене звання, прізвище та ініціали)

_____ (підпис)

Засвідчую, що у кваліфікаційній роботі
немає запозичень з праці інших авторів
без відповідних посилань

Здобувач вищої освіти _____

(підпис)

Кривий Ріг
2021

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДОНЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЕКОНОМІКИ І ТОРГІВЛІ
імені Михайла Туган-Барановського

Навчально-науковий інститут економіки, управління та адміністрування

Кафедра економіки та міжнародних економічних відносин

Форма здобуття вищої освіти заочна

Ступінь бакалавр

Галузь знань «Соціальні та поведінкові науки»

Освітня програма 051 «Економіка»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Гарант освітньої програми

_____ Бочарова Ю. Г.

(підпис)

«_____» _____ 2021р.

**ЗАВДАННЯ
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ ЗДОБУВАЧУ ВИЩОЇ ОСВІТИ**

Петрушиній Поліні Василівні

прізвище, ім'я, по батькові

1. Тема роботи: «Державна інвестиційна політика та механізм її реалізації»

Керівник роботи: ст. викл. кафедри економіки та міжнародних економічних відносин Лижник Ю.Б.

науковий ступінь, вчене звання, прізвище, ініціали

Затверджені наказом ДонНУЕТ імені Михайла Туган-Барановського
від «__» _____ 202 р. № _____

2. Строк подання здобувачем ВО роботи «__» _____ 2021 р.

Вихідні дані до роботи: наукові статті, тези доповідей на наукові конференції, наукова література, офіційна статистика міжнародних організацій та країн

4. Зміст (перелік питань, які потрібно розробити):

Вступ

Основна частина

Висновки та рекомендації

Список використаних джерел

Додатки

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень).

Рисунків 10, таблиць 3

6. Дата видачі завдання: «_____» _____ 202_ р.

7. Календарний план

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1	Підготовка теоретичної складової основної частини		
2	Підготовка аналітичної складової основної частини		
3	Підготовка висновків та рекомендацій		
4	Підготовка та оформлення вступу, списку використаних джерел та інших складових роботи		
5	Отримання відгуку від керівника		
6	Подання на кафедру завершеної роботи		
7	Проходження перевірки на академічний плагіат і нормо-контролю кваліфікаційної роботи		
8	Підготовка студента до захисту та захист кваліфікаційної роботи		

Здобувач ВО _____ Петрушина П. В.
(підпис)

Керівник роботи _____ Лижник Ю. Б.
(підпис)

РЕФЕРАТ

Загальна кількість в роботі:

Сторінок 43, рисунків 10, таблиць 3, додатків 3, графічного матеріалу, використаних джерел 45.

- Об'єкт дослідження: механізм реалізації інвестиційної політики держави.
- Предмет дослідження: сутність, складові та механізм реалізації інвестиційної політики держави.
- Мета дослідження: аналіз інвестиційної політики держави та механізмів її реалізації.
- Методи дослідження: основою дослідження є діалектичний метод пізнання економічних явищ і процесів у безперервному їх розвитку та взаємозв'язку. У роботі було використано загальнонаукові методи дослідження: моделювання, аналіз, синтез, індукцію, дедукцію, порівняння, математичні методи.
- Основні результати дослідження
- узагальнено основні наукові підходи до визначення сутності інвестицій та державної інвестиційної політики, її структури та складових;
 - систематизовано теоретико-методологічні положення дослідження основних складових державної інвестиційної політики, зокрема склад елементів, функції та факторів формування державної інвестиційної політики
 - обґрунтовано вплив на державну інвестиційну політику результатів аналізу динаміки показників інвестиційної діяльності в Україні у розрізі групування за джерелами фінансування, за видами активів та за видами економічної діяльності;
 - запропоновано прогностичні моделі за складовими структури капітальних інвестицій України.
- Ключові слова: інвестиційна діяльність, інвестиційна політика, капітальні інвестиції, джерела фінансування, державне регулювання; структура та динаміки капітальних інвестицій за видами активів; структура та динаміки капітальних інвестицій за видами економічної діяльності; структура та динаміки капітальних інвестицій за джерелами фінансування, інвестиційна привабливість.

ЗМІСТ

Вступ	6
Основна частина	9
Висновки та рекомендації	37
Список використаних джерел	43
Додатки	46

ВСТУП

Актуальність теми. Ефективне виконання інвестиційної діяльності на сьогодні є основою для розвитку економіки України, для можливості її інтеграції в європейський соціальний та економічний простір, підвищення конкурентоспроможності вітчизняних підприємств. Для зростання інвестиційної активності вітчизняних підприємств на державному рівні мають виконуватися умови: формування виваженої інвестиційної політики, забезпечення відповідного ділового клімату в країні, розвиток інвестиційного забезпечення інвестиційних процесів тощо [11, с. 20].

Необхідність вдосконалення державою ефективної інвестиційної політики зумовлюється поточним станом соціально-інституційної структури суспільства та її роллю у забезпеченні перебігу соціально-економічних процесів, на що впливає[4]:

- державна інвестиційна політика є чинником проведення модернізації виробництва, зростання ВВП і обсягів виробництва, також вона є фактором соціальної стабілізації, підтримує зайнятість населення, вона є чинником підтримки рівноважного стану національної економіки;
- система інвестиційних цілей та механізмів їх реалізації, встановлених з урахуванням перспектив соціально-економічного розвитку у майбутньому, дозволяє державі реалізувати свої функції у сфері економічного зростання, та дозволяє здійснити координацію роботи державних і недержавних структур задля забезпечення підвищення ефективності виробництва та задля формування якості соціального середовища.

Теоретичною проблемою дослідження державної інвестиційної політики є вибір об'єкта державного регулювання.

В цьому випадку системний підхід передбачає, що найбільш важливим об'єктом державного регулювання економічних процесів є економічна система держави. Але його застосування має певну складність, оскільки досить важко чітко окреслити організаційні форми підсистем у складі такого об'єкта, а також структурувати вплив держави на їх розвиток, особливо якщо він має опосередкований характер.

Тому дослідники проблеми державної інвестиційної політики обирають її об'єкт відповідно до інвестиційної діяльності, не конкретизуючи носіїв такої діяльності та особливості їх взаємодії з державою в процесі реалізації відповідної політики [24].

Проблемами, що стосуються державної інвестиційної політики займалися багато закордонних і вітчизняних дослідників. Ними запропоновано підходи до формування інвестиційної політики і механізму її реалізації.

Проблемам державного регулювання інвестиційних процесів присвятили праці такі вчені-практики, як Н. Кондратьєв, В. Новожилов, Л. Абалкін, А. Аганбегян, А. Бачурін, В. Кушлін, С. Глазьев, А. Ноткін, Ю.

Яковець та ін. Правові аспекти нормативно-правового забезпечення інвестиційних відносин були висвітлені науковцями: Ю. Є. Атаманова, О. М. Вінник, Д. В. Задихайло, В. К. Мамутов, В. М. Пашков, В. В. Резнікова, В. А. Устименко, О. В. Шаповалова, В. С. Щербина тощо.

Зважаючи на місце інвестиційних відносин у господарській діяльності та враховуючи значення інвестиційних процесів у євроінтеграційному контексті та зважаючи на важливість захисту національних інтересів, питання розробки ефективної державної інвестиційної політики та визначення механізмів її реалізації набуває значної актуальності.

Мета і завдання кваліфікаційної роботи. Метою бакалаврської кваліфікаційної роботи є аналіз інвестиційної політики держави та механізмів її реалізації.

Реалізація поставленої мети потребує вирішення таких завдань:

- виконати аналіз та узагальнення теоретико-методологічних аспектів державної інвестиційної політики та механізм її реалізації;
- на базі розглянутих теоретичних джерел сформулювати мету та завдання державної інвестиційної політики України;
- розглянути основні наукові підходи до визначення сутності інвестицій;
- провести аналіз структури функціонування, управління і державного регулювання вітчизняної системи інвестиційної діяльності;
- дослідити складові державного регулювання інвестиційних процесів;
- виконати аналіз та узагальнення законодавчо-правової бази державної інвестиційної політики в Україні;
- визначити склад елементів, функції та фактори формування державної інвестиційної політики;
- з'ясувати принципи державного регулювання інвестиційної діяльності;
- визначити напрями державного регулювання інвестиційної діяльності;
- дослідити структуру форм державного регулювання інвестиційної діяльності;
- виконати аналіз динаміки показників інвестиційної діяльності;
- виконати оцінку інвестиційної політики України;
- провести аналіз структури та динаміки капітальних інвестицій за джерелами фінансування;
- провести аналіз структури та динаміки капітальних інвестицій за видами активів;
- провести аналіз структури та динаміки капітальних інвестицій за видами економічної діяльності;
- запропонувати прогностичні моделі для обсягів інвестування в Україні за однією з розглянутих класифікацій;
- визначити загальні напрями покращення державної інвестиційної політики в Україні.

Об'єктом кваліфікаційної роботи є механізм реалізації інвестиційної політики держави.

Предметом кваліфікаційної роботи є сутність, складові та механізму реалізації інвестиційної політики держави.

Методи дослідження. Методичною основою дослідження є діалектичний метод пізнання економічних явищ і процесів у безперервному їх розвитку та взаємозв'язку. У роботі було використано загальнонаукові методи дослідження: моделювання, аналіз, синтез, індукцію, дедукцію, порівняння, математичні методи.

Інформаційну базу дослідження склали основні положення законів України, указів Президента України, постанов Верховної Ради України, постанов Кабінету Міністрів України з питань формування та реалізації інвестиційної політики України, статистичні та аналітичні матеріали Державного комітету статистики України, монографічні дослідження, наукові статті вітчизняних та зарубіжних вчених, публіцистичні огляди та статті.

Наукова новизна отриманих результатів полягає у проведеному аналізі та узагальненні теоретико-практичних аспектів державної інвестиційної політики та механізм її реалізації

Основні результати кваліфікаційної роботи, що характеризують наукову новизну, полягають у такому:

- узагальнено основні наукові підходи до визначення сутності інвестицій та державної інвестиційної політики, її структури та складових;
- систематизовано теоретико-методологічні положення дослідження основних складових державної інвестиційної політики, зокрема склад елементів, функції та факторів формування державної інвестиційної політики
- обґрунтовано вплив на державну інвестиційну політику результатів аналізу динаміки показників інвестиційної діяльності в Україні у розрізі групування за джерелами фінансування, за видами активів та за видами економічної діяльності;
- запропоновано прогностичні моделі за складовими структури капітальних інвестицій України.

ОСНОВНА ЧАСТИНА

Аналіз та узагальнення теоретико-методологічних аспектів державної інвестиційної політики та механізм її реалізації

Відомо, що «інвестиційна активність країни визначає рівень її розвитку» [1]. Вітчизняний досвід свідчить, що «держава виконує перерозподільну функцію та самостійно обирає напрям інвестування за ступенем значущості в межах країни. Відсутність чіткого механізму формування інвестиційної політики інвестування до соціально-економічної диференціації між регіонами, послаблює вплив місцевих органів влади на процес інвестування» [4].

Державна інвестиційна політика визначається як діяльність держави стосовно регулювання процесу та механізмів інвестування з метою досягнення соціально-економічних цілей розвитку країни, яка включає в себе комплекс економічних, організаційно-правових, соціальних та інших заходів держави, спрямованих на формування сприятливого інвестиційного клімату та підвищення ефективності національного господарства.

Проведення ефективної державної інвестиційної політики дає змогу створити нові робочі місця, дає позитивний ефект у формі зростання доходів, у наслідок чого зростає добробут населення, збільшується попит на товари і послуги, що забезпечує ланцюгову реакцію позитивних змін в економіці [1].

Основна роль в організації інвестиційної діяльності належить державі, яка має формувати державну інвестиційну політику з урахуванням особливостей національної економіки [2].

Існують різні підходи до трактування змісту поняття «інвестиційна політика». Їх узагальнення дозволяє визначити, що в загальному сенсі інвестиційна політика – це сукупність раціональних дій економічних агентів із забезпечення умов розширеного відтворення капітальних ресурсів у обраному регіоні або в державі в цілому. Основна сутність інвестиційної політики полягає в ефективному забезпеченні відтворення основних фондів виробничих і невиробничих галузей, а також в їх розширенні і модернізації.

Наприклад, П. Сокурєнко, О. Кришан розглядають державну інвестиційну політику як «комплекс заходів і перспектив розвитку інвестиційної діяльності для залучення інвестиційного потенціалу до процесу відтворення, створення оптимальних умов для вкладення інвестицій, забезпечення стійкого соціально-економічного розвитку країни» [24].

Інвестиційна політика України реалізується у двох основних напрямках – прямому й непрямому регулюванні. Таким чином, прямий вплив це коли держава бере на себе роль інвестора і бере на себе функції фінансування галузей і виробництв загальнонаціонального значення. Прямі форми мають організаційно-правове спрямування. Непрямі форми мають економічне спрямування і пов'язані з макроекономічною політикою держави [1].

За економічним змістом інвестиції, як і вважає Л. Б. Борщ, це «частина ресурсів суспільства, які вилучають із поточного споживання і вкладають у

виробництво або ж соціальну сферу в розрахунку на отримання майбутнього доходу, запровадження різного роду інновацій, отримання в перспективі соціальних благ, підвищення добробуту громадян, тобто в цьому сенсі інвестиції - це відкладене споживання» [28].

А. Самуельсон і Вільям Д. Нордгауз вважають, що «інвестиції складаються з доданих протягом року до національного основного капіталу будівель, устаткування та запасів. Інвестиції означають відмову в поточному споживанні, щоб збільшити майбутнє споживання» [22].

Таким чином, можна узагальнити наукові підходи вітчизняних і зарубіжних науковців та економістів-практиків до визначення інвестицій, як сутності, що полягає в довгострокових і капітальних вкладеннях, зокрема, в грошових, майнових та інтелектуальних цінностях, а також полягає у потоках витрат, призначених для виробництва - рис. 1.1.

Рисунок 1.1 – Наукові підходи до визначення сутності інвестицій [33, 37]

Сумуючі всі ці підходи, можемо зазначити, що інвестиції, це – довгострокові капітальні вкладення у виробничі потреби, що має на меті не тільки прибуток, а й певні соціальні цілі та призводить до творення нового капіталу.

На думку О. Коюди та В. Гриньової, «державна інвестиційна політика являє собою визначення структурних та кількісних потреб в інвестиційних ресурсах, збільшення джерел фінансування, вибір пріоритетних напрямків

фінансування та формування ефективної пропозиції для залучення інвестицій» [25].

Інвестиційна діяльність передбачає широкий спектр діяльності держави в інвестиційній сфері, зокрема не тільки як агента провадження власної інвестиційної активності, а і як регулятора системи чинників, які визначають ефективність та інтенсивність інвестиційної діяльності суб'єктів господарювання.

Значно вужче трактується інвестиційна державна політика в межах підходу, якщо вона розглядається як комплекс заходів, які забезпечують формування національного інвестиційного клімату і відповідного підприємницького середовища в Україні [29].

Так, наприклад, С. Чистов, А. Никифоров, Т. Куценко [26] визначають державну інвестиційну політику як «комплекс правових, адміністративних та економічних заходів держави, спрямованих на поширення і активізацію інвестиційних процесів».

Досить вдалим з позиції відображення основних сутнісних складових категорії «державна інвестиційна політика», на нашу думку, є визначення, що пропонується [27].

З урахуванням особливостей процесу інвестування А. Яценком пропонується наступне визначення цього поняття: «державна інвестиційна політика - це система заходів, що визначають обсяг, структуру та основні напрямки усіх вкладень інвестиційних ресурсів різної форми (фізичних, фінансових, матеріальних, нематеріальних, інтелектуальних) для забезпечення високих темпів розвитку економіки через концентрацію інвестицій на тих інвестиційних проектах, від яких залежать досягнення високих темпів розвитку виробництва, збалансованість та ефективність економіки, одержання максимального приросту продукції і доходу на одиницю витрат, а також для створення в країні соціального середовища, яке відповідає вимогам суспільства щодо необхідної якості життя, належного рівня задоволення соціальних стандартів з урахуванням потреб майбутніх поколінь» [2].

Отже, інвестиційну політику доцільно розглядати як комплекс заходів задля підвищення рівня залучення інвестиційного потенціалу до процесу відтворення, формування оптимальних умов для виконання інвестицій, забезпечення соціально-економічного розвитку країни шляхом здійснення спільної інвестиційної діяльності держави та приватних суб'єктів підприємницької діяльності.

Досліджуючи сутність державної інвестиційної політики, необхідно визначити, що вона є складовою економічної політики держави, що спрямована на формування інвестиційних процесів в Україні.

Отже, державна інвестиційна політика – це важлива складова економічної політики, яка проводиться державою у формі визначення структури та масштабів інвестицій, формування напрямів їх використання та вибору джерел отримання інвестиційних ресурсів [9].

Структура функціонування, управління і державного регулювання системи інвестиційної діяльності включає державні органи управління, регулювання та складові фінансового забезпечення і інвестиційну інфраструктуру (рис. 1.2).

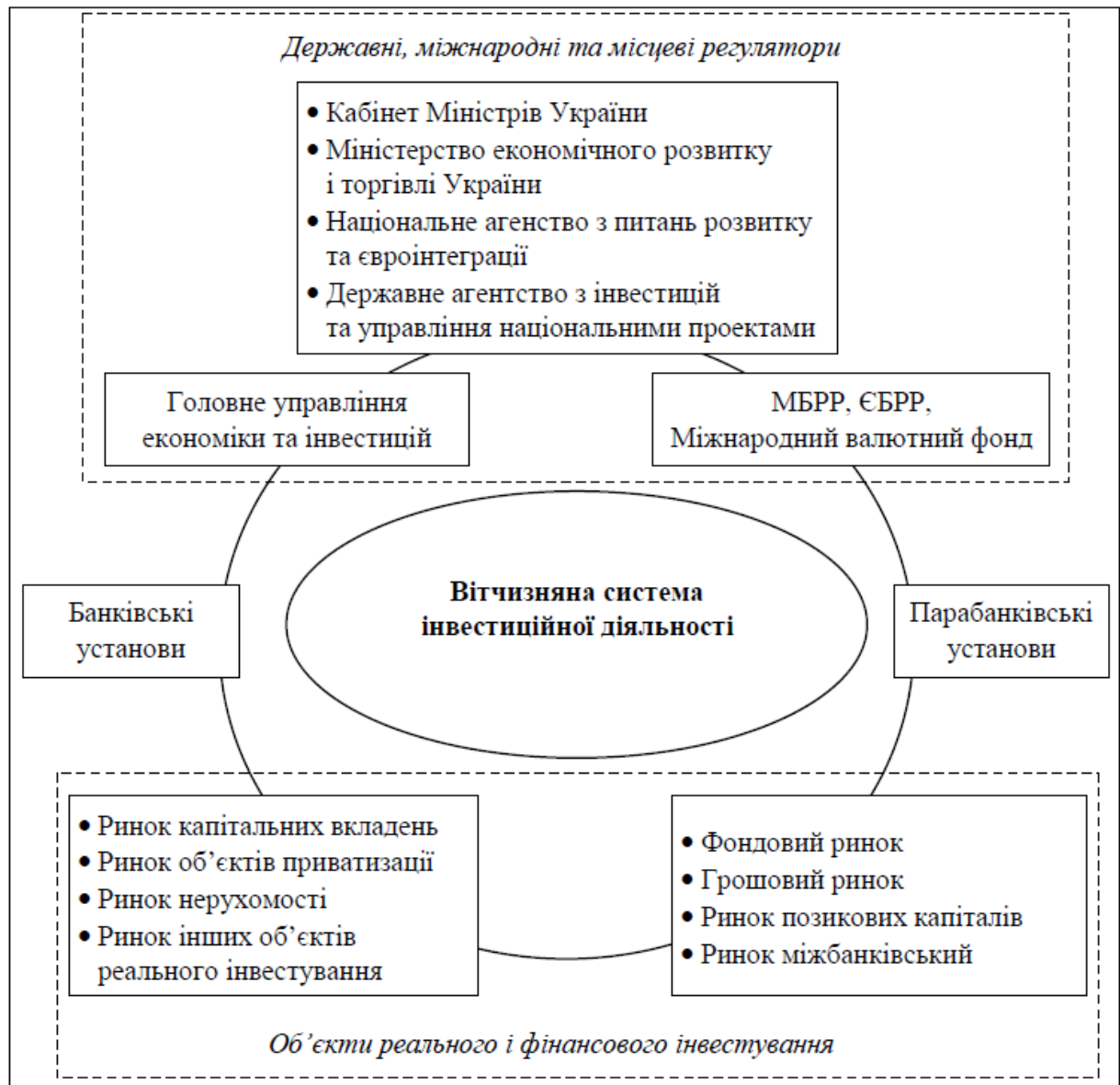

Рисунок 1.2 – Структура функціонування, управління і державного регулювання системи інвестиційної діяльності [35]

Як бачимо з рис.1.2, на інвестиційну діяльність впливають місцеві, державні та міжнародні регулятори. На схемі наведено перелік об'єктів реального та фінансового інвестування, на які вони впливають. Та перелік держаних та міжнародних органів, які виконують такий вплив.

Аналіз механізмів державного регулювання інвестиційних процесів свідчить про суттєві проблеми організаційного, економічного та фінансового і нормативно-правового характеру [37].

Характер інвестиційної політики визначається рівнем державного втручання в економічні процеси, відповідним ступенем відповідності даної політики до інших державних інститутів, до яких належить податкова, фінансово-кредитна, ліцензійна, цінова політика, а також політика доходів і зайнятості, політика залучення іноземних інвестицій.

Базовий склад елементів державної інвестиційної політики може бути поданий:

- цілі і завдання політики;
- склад пріоритетних сфер і об'єктів інвестування;
- основні ефекти, що очікуються від її реалізації;
- принципи формування та реалізації інвестиційної політики.

Відповідно базовими функціями державної інвестиційної політики є:

- формування переліку інвестиційних проектів;
- експертиза інвестиційних проектів;
- визначення пріоритетів для включення їх в державні програми;
- формування сприятливого іміджу держави;
- розробка й реалізація гарантійних механізмів при залученні інвестицій в обрані проекти.

Таким чином можна сформувати систему факторів, які впливають на формування інвестиційної політики держави [29], а саме:

- очікування основних суб'єктів інвестиційної політики та їх схильність до заощаджень та інвестування;
- необхідність забезпечення довгострокового економічного зростання;
- підвищення конкурентоспроможності країни на глобальному рівні;
- загальна економічна ситуація та стабільність в економіці;
- рівень життя населення, обсяги споживання;
- обороноздатність;
- інвестиційний клімат;
- рівень розвитку ринкової інфраструктури та екологічний фактор.

Основною метою інвестиційної політики є забезпечення реалізації основних соціальних, економічних та науково-технічних програм розвитку економіки України та захист і підтримка інвестиційної діяльності [3].

З урахуванням визначених світовим співтовариством пріоритетів суспільного розвитку за пріоритетну мету інвестиційної політики держави, тобто за ціль першого рівня перш за все доцільно приймати забезпечення стійкого зростання і на цій основі – відповідне досягнення підвищення якості життя населення [4].

Склад базових цілей державної інвестиційної політики визначається потребами створення прогресивної структури та відповідного підвищення конкурентоспроможності економіки України, в тому числі, її окремих галузей та підприємств; оптимального розвитку соціальної сфери і досягнення зростання її внеску у збільшення економічного потенціалу

України; підвищення рівня інтеграції вітчизняної економіки у міжнародному економічному, науковому та освітньому просторі.

У табл. 1.1 наведено класифікаційну відповідність мети та завдань інвестиційної політики.

Таблиця 1.1 – Відповідність мети та завдань інвестиційної політики

Мета інвестиційної політики	Завдання інвестиційної політики
Формування прогресивної структури і підвищення конкурентоспроможності економіки країни, її окремих галузей і підприємств	Стимулювання інноваційної діяльності підприємств, пов'язаної з освоєнням наукоємної продукції, конкурентоздатної на національному, світовому ринках
	Сприяння формуванню і розвитку асоціативних форм бізнесу, заснованого на міжгалузевих, міжрегіональних зв'язках
	Забезпечення державної підтримки інвестиційної діяльності галузей, що є «точками» зростання економіки регіону
	Створення умов для розвитку системи консалтингових послуг й інформаційних комунікацій
	Сприяння становленню сучасної інфраструктури інвестиційного ринку, ефективних ринкових механізмів міжгалузевого переливу капіталу
Розвиток соціальної сфери і зростання її внеску в збільшення економічного потенціалу країни	Стимулювання інноваційних процесів у соціальній сфері
	Сприяння процесам інтеграції науково-дослідницьких організацій з бізнес-структурами, що реалізують креативний потенціал
Підвищення рівня інтеграції національної економіки у світовий економічний, науковий і	Сприяння процесам інтеграції в національний і світовий освітній і науковий простір організацій, що реалізують креативний потенціал
	Сприяння процесам формування стійких, довготривалих коопераційних міжрегіональних і зовнішньоекономічних зв'язків підприємств

Джерело: складено автором на основі [11 - 12]

Державне регулювання інвестиційної діяльності підприємств України здійснюється задля реалізації економічної, науково-технічної та соціальної політики, виходячи з відповідних цілей та показників сучасного економічного і соціального розвитку України, стану державних та регіональних програм розвитку економіки, формування та наповненості державного і місцевих бюджетів та передбачених у них обсягів фінансування інвестиційної діяльності.

Основними сучасними напрямками державного регулювання інвестиційної діяльності є визначення пріоритетних сфер та об'єктів пріоритетного інвестування, відповідно сформована податкова, бюджетна, соціально-економічна, інноваційна і грошово-кредитна сфери (рис. 1.3).

Рисунок 1.3 – Основні напрями державного регулювання інвестиційної діяльності [26]

Сумуючі наведене, можемо зазначити, що держава має:

- регулювати законодавчий рівень;
- виконувати функції поточного регулювання всіх видів інвестиційної діяльності;
- стимулювати притягнення інвестиційних ресурсів, в тому числі міжнародних;
- впроваджувати державні пільгові програми стимулювання інвестиційної та інноваційної діяльності.

Державне регулювання інвестиційної діяльності полягає у формування впливу на інвестиційні рішення суб'єктів інвестиційного процесу за допомогою визначених інструментів:

- грошово-кредитної та амортизаційної політики;
- податків і податкових пільг;
- встановлення умов користування природними ресурсами: землею, водою тощо;
- надання фінансової допомоги, зокрема у формі дотацій, субсидій, субвенцій, бюджетних позик;
- здійснення державної експертизи інвестиційних проектів;
- цінового регулювання на матеріали, комплектуючі та енергоносії, та на саму інноваційну продукцію та товари тощо [18].

Державне регулювання інвестиційної діяльності включає в себе управління державними інвестиціями, а також включає в себе регулювання умов інвестиційної діяльності та відповідний контроль за її здійсненням усіма інвесторами. Отже, сутність інвестиційної політики полягає в тому, що це основний спосіб державного регулювання інвестиційного процесу [2].

Регулювання інвестиційної діяльності виконується за допомогою інвестиційного механізму, що ґрунтується на законодавчих нормативно-правових актах і застосовує форми регулювання – рис. 1.4.

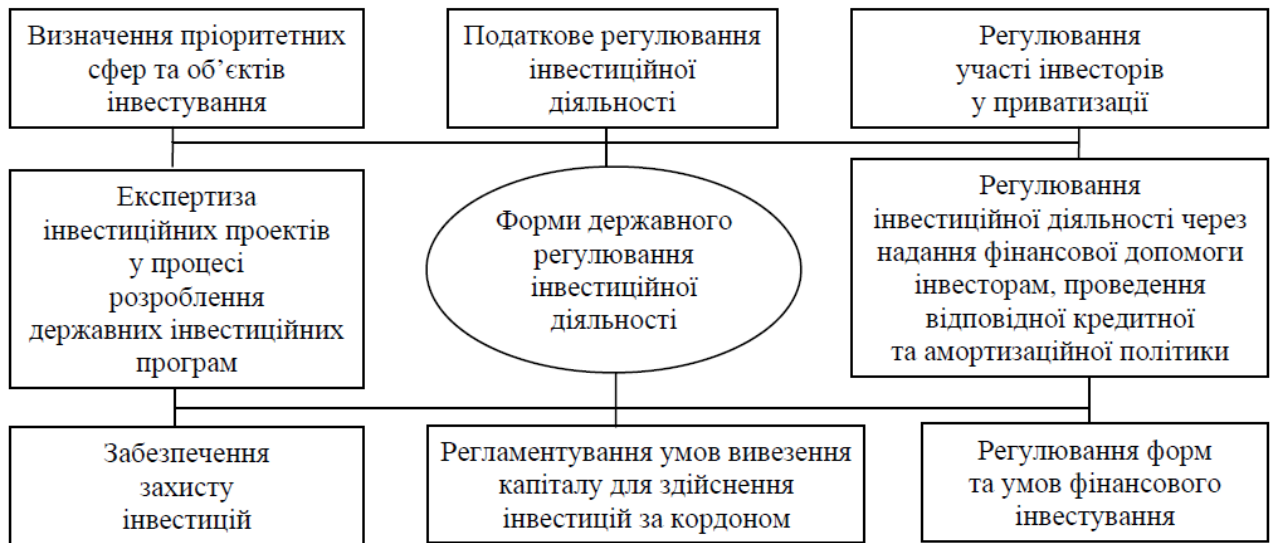

Рисунок 1.4 – Структура форм державного регулювання інвестиційної діяльності [27]

Сумуючі наведене, можемо зазначити, що основні форми державного регулювання це:

- законодавча;
- податкова;
- дотаційна (в т.ч. фінансова допомога);
- технічна (щодо експертизи проектів).

В Україні інвестиційна діяльність регулюється державними і недержавними інститутами та законодавчими і нормативно-правовими актами, а також указами, постановами, положеннями та інструкціями [36].

Нормативно-правова база регулювання інвестиційних процесів в Україні не передбачає використання терміна «інвестиційна політика», оскільки Законом України «Про інвестиційну діяльність» [10] передбачено використання лише поняття «державного регулювання інвестиційної діяльності». Таким чином стан законодавчого забезпечення інвестиційної політики в Україні залишається доволі недосконалим, громіздким та нестабільним.

Загальні засади інвестиційної діяльності визначаються в: Конституції України, ГК України, Цивільному кодексі України та Податковому кодексі, законах «Про інвестиційну діяльність», «Про режим іноземного інвестування», «Про внесення змін до деяких законів України з метою усунення випадків ухилення окремих підприємств, створених за участю іноземних інвесторів, від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів)», «Про інститути спільного інвестування (пайові та корпоративні інвестиційні фонди)», «Про інноваційну діяльність», «Про усунення дискримінації в

оподаткуванні суб'єктів підприємницької діяльності, створених з використанням майна та коштів вітчизняного походження», «Про стимулювання розвитку регіонів», «Про першочергові заходи щодо запобігання негативним наслідкам фінансової кризи та про внесення змін до деяких законодавчих актів України» тощо [27].

Таблиця 1.2 - Законодавче регулювання інвестиційної діяльності в Україні

Назва	Опис
Закон України «Про стимулювання розвитку регіонів» від 08.09.2005 р. зі змінами та доповненнями	Подано основні засади реалізації державної регіональної політики щодо стимулювання розвитку регіонів та подолання депресивності територій
Закон України «Про режим іноземного інвестування» від 19.03.1996 р. зі змінами та доповненнями	Подано основні особливості режиму іноземного інвестування на території України
Закон України «Про інвестиційну діяльність» від 18.09.1991 р. зі змінами та доповненнями	Подано загальні засади здійснення інвестиційної діяльності в Україні, визначає об'єкти та суб'єкти інвестування
Указ Президента України «Про інвестиційні фонди та інвестиційні компанії» від 19.02.1994 р. зі змінами та доповненнями	Подано порядок створення і діяльність інвестиційних фондів та інвестиційних компаній
Закон України «Про зовнішньоекономічну діяльність» від 01.04.1991 р. зі змінами та доповненнями	Подано визначення іноземного інвестування як різновид зовнішньоекономічної діяльності та встановлює особливості, принципи та форми здійснення
Закон України «Про захист іноземних інвестицій на Україні» від 10.09.1991р. зі змінами та доповненнями	Подано інформацію про гарантії іноземним інвесторам щодо перерахування за кордон їх прибутків, містить положення про сплату податків іноземними інвесторами
Закон України «Про інститути спільного інвестування» від 05.07.2012 р. зі змінами та доповненнями	Подано інформацію про забезпечення залучення та ефективне розміщення фінансових ресурсів інвесторів
Постанова Кабінету Міністрів України «Про Концепцію регулювання інвестиційної діяльності в умовах ринкової трансформації економіки» від 01.06.1995 р. зі змінами та доповненнями	Подано інформацію про визначення основним принципам регулювання інвестиційної діяльності з урахуванням реальної економічної ситуації, визначає перспективи залучення інвестицій та їх використання
Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Концепції Державної цільової економічної програми розвитку інвестиційної діяльності на 2010 - 2015» від 18.09.1991 р. зі змінами та доповненнями	Подано інформацію, що має враховуватись державними органами управління під час формування щорічних державних програм економічного і соціального розвитку України

Джерело: складено автором на основі [10, 40 – 42]

Розглянуті законодавчі акти направлені на вдосконалення відносин в інвестиційній сфері, але кожен має свої предмет і мету. Така широка система нормативно-правових актів свідчить, що держава вживає заходів задля створення умов здійснення інвестиційної діяльності, що відбувається шляхом закріплення на законодавчому рівні принципів та правил її здійснення.

Проте національне законодавство щодо регулювання інвестиційної діяльності досить нестабільне, нормативно-правова база постійно зазнає змін, це відбувається, оскільки в процесі її розробки одні нормативно-правові акти приймаються, інші відміняються або їх складові знаходять своє відображення в інших нормативно-правових актах.

Сьогодні законодавча база регулювання інвестицій України нараховує більше як 100 нормативно-правових актів, певні положення є неоднозначними і суперечливими, а відповідні зміни і доповнення нерідко погіршують умови для іноземних інвесторів. Отже, недосконалість законодавства сьогодні є однією з основних причин, що гальмують розвиток інвестиційної діяльності [13].

Вагомим аспектом державної інвестиційної політики України є розвиток системи захисту інтересів інвесторів. «З урахуванням цього збільшення обсягу інвестицій залежить від покращення макроекономічної ситуації в Україні та від розробки центральними, регіональними органами держави та органами місцевого самоврядування дієвих механізмів удосконалення нормативно-правового, економічного, інформаційного забезпечення інвестиційної діяльності як потужного стимулятора розвитку ринкових відносин» [16, с. 406].

«Безперервність функціонування інвестиційних процесів, забезпечення розширеного відтворення національного виробництва, пріоритетність серед них саме інноваційного інвестування, створення складної інфраструктури ринку із сегментами акумуляції інвестиційних ресурсів, виведення їх на ринок у формі товарної інвестиційної пропозиції тощо стали ключовими вимогами законодавчої політики держави у сфері правового регулювання інвестиційних відносин», зауважує Д. В. Задихайло [17, с. 5].

«Регулювання інвестиційних відносин відбувається за допомогою методів, притаманних господарському праву, що пов'язано з організаційномайновим характером цих відносин, поєднанням у них публічних та приватних інтересів, а відтак – необхідністю комплексного регулювання цих відносин із застосуванням різних методів з метою забезпечення збалансованого врахування різних категорій публічних і приватних інтересів», стверджує О. М. Вінник [14, с. 29].

Слушною є думка Д. В. Задихайла, який пропонує необхідність досягнення суспільно-політичної згоди щодо основних положень «Загальнонаціональної концепції економічного розвитку України» між інтересами суб'єктів економічної системи, включаючи до таких положень роль і місце:

- господарських організацій транснаціонального рівня;
- іноземних інвестицій у національній економіці;

- інноваційної та екологічної складових економічного розвитку [15, с. 4].

Аналізуючи Програму розвитку інвестиційної та інноваційної діяльності, затверджену Кабінетом Міністрів України від 02.02.2011 р. №389, метою якої відповідно були перехід на інноваційну модель розвитку економіки, підвищення конкурентоспроможності продукції, модернізація виробництва, запобігання впливу міжнародної фінансової кризи на економіку України, можна визначити важливу роль ефективного законодавчого забезпечення, визначення пріоритетних напрямів інвестування та їх відповідність державним інтересам.

Пріоритетами розвитку базових галузей економіки, в яких реалізуються інвестиційні та інноваційні проекти, були:

- 1) забезпечення розвитку енергетичної інфраструктури;
- 2) виробництво сільськогосподарської продукції;
- 3) видобування нафти, газу та вугілля;
- 4) будівництво і реконструкція автомобільних доріг;
- 5) будівництво житла;
- 6) реконструкція систем теплопостачання і водопостачання та водовідведення;
- 7) виробництво альтернативних джерел енергії,
- 8) виробництво сільськогосподарської техніки,
- 9) виробництво вантажно-підіймальної та дорожньої техніки,
- 10) виробництво нафтогазопромислового, гірничошахтного і гірничорудного обладнання.

Основним результатом виконання державної інвестиційної політики в умовах ринкової моделі економіки має бути накопичення інвестиційного капіталу, диверсифікованого за формами і джерелами походження, збільшення кількості суб'єктів і об'єктів інвестування, прогресивний розвиток інвестиційного ринку та його складових, що забезпечують реалізацію інвестиційного попиту та пропозиції, інвестування в реальний сектор економіки [18, с. 231].

Поточний стан міжнародної економіки показує тенденції руху капіталів попередніх періодів існування національних господарств. Від масштабів і динаміки міжнародної інвестиційної діяльності та інвестиційної діяльності країн залежать подальше вдосконалення її структури та особливості і напрями розвитку [23].

Криза інвестиційних процесів і механізмів інвестування до розвитку національної економіки Україні обумовлюється низкою причин. Основна складність інвестиційних процесів полягає у обмежених можливостях формування внутрішніх нагромаджень і в неспроможності вітчизняних інвесторів компенсувати брак капітальних вкладень для відновлення і підтримки запланованого економічного зростання.

Українська економіка швидко інтегрується в європейську і світову економіку, запроваджує міжнародні стандарти у сферу виробництва в Україні та в фінансово-економічну сферу.

Цьому сприяє інтенсивне розширення Європейського Союзу, безпосереднє сусідство з Україною поглиблює і зміцнює співпрацю у сфері інвестиційної діяльності, що посилює процеси євроінтеграції України [27].

Для прискорення економічного зростання, піднесення інвестиційної активності і пришвидшення темпів розвитку інвестиційних процесів важливими є реалізація інвестиційної та інноваційної політики держави, зокрема, державне регулювання фондового ринку, заохочення іноземних інвестицій у вітчизняну економіку і достатньо розвинене банківське інвестиційне кредитування реального сектору інвестицій.

Важливим напрямом у механізмі управління інвестиційними процесами є визначення шляхів та способів залучення внутрішніх і зовнішніх інвестицій.

Державне регулювання інвестиційного процесу ґрунтується на принципах удосконалення законодавчих і нормативно-правових засад, на принципах децентралізації управління інвестиційними процесами, на принципах комплексного фінансування інвестицій тощо – рис. 1.5.

Рисунок 1.5 – Основні принципи державного регулювання інвестиційної діяльності [36]

Державне регулювання інвестиційної діяльності реалізується шляхом: прямого управління інвестиціями; непрямого втручання в інвестиційну діяльність підприємств, а також методами контролю за законністю здійснення інвестиційної діяльності учасниками інвестиційного процесу, що

формує позитивний інвестиційний клімат та інвестиційну привабливість виробництв, підприємств, регіонів і країни в цілому [29].

Держава повинна забезпечувати сталий розвиток національної економіки і повинна прагнути залучати внутрішні і зовнішні інвестиції. Отже, саме держава створює національний інвестиційний ринок, що перерозподіляє потужні інвестиційні процеси та формує необхідне підґрунтя для розвитку вітчизняної економіки [31].

Особливий вплив на розвиток інвестиційної діяльності мають такі напрями державного регулювання, як:

- залучення до виконання державних замовлень;
- введення в податкову практику інвестиційного кредиту
- проведення єдиної державної регуляторної політики у сфері підприємництва;
- удосконалення амортизаційної політики; [17].

Інвестиційний клімат являє собою сукупність політичних і соціальних чинників, а також і фінансових та економічних, що враховують вітчизняні і іноземні інвестори, ухвалюючи рішення про здійснення інвестицій. Найвагомими серед вищезазначених чинників є політична ситуація в державі та економічні параметри України [31].

Дестабілізація політичної ситуації в державі суттєво впливає не тільки на зменшення інвестиційних вкладень в українську економіку, а й створює значний відплив іноземних інвестицій.

Для міжнародних установ необхідною умовою інвестиційної діяльності є державна гарантія щодо реалізації та повернення вкладених інвестиційних ресурсів, відсотків та економічного ефекту від вкладених інвестицій [34].

На підставі аналізу параметрів інвестиційної політики визначають показник інвестиційної привабливості країни, який є визначальним критерієм ефективності ринкових реформ, рівню довіри міжнародних суб'єктів господарювання та окремих іноземних громадян до фінансово-економічної ситуації в Україні [39].

Інвестиційний потенціал - економічна категорія, що включає у свою структуру багато складових організаційно-управлінського характеру і фінансово-економічного спрямування. Отже, інвестиційний потенціал - це загальний обсяг фінансових, матеріальних, майнових та інтелектуальних ресурсів, які утворюються за рахунок джерел у процесі інвестування.

Інвестиційний потенціал є показником, який характеризує можливості вкладення інвестицій в об'єкти інвестування. З іншого боку, інвестиційний потенціал - це сукупність фінансових ресурсів і можливостей країни, які можуть бути використані інвесторами та державою для досягнення цілей соціально-економічного розвитку суспільства [44].

Актуальність інвестиційного потенціалу полягає в тому, що від його обсягу та якості залежать можливості технологічного відтворення промисловості та економічне зростання.

Основним явищем в інвестиційному процесі є формування фінансових ресурсів, від чого залежить якість реалізації інвестиційних проектів, термінів

їх виконання та рівень окупності, а також досягнення очікуваної ефективності.

Навіть великим компаніям та корпораціям не вистачає власних грошових коштів для фінансування потужних проектів, тому вони намагаються залучати для фінансування стратегічних інвестиційних проектів зовнішні фінансові ресурси.

Джерелами фінансування інвестиційної діяльності можуть бути як внутрішні (власні кошти), так і зовнішні (вітчизняні та іноземні) – рис. 1.6.

Рисунок 1.6 – Основні джерела фінансування інвестицій [45]

Отже, джерела фінансування інвестицій поділяються на:

- внутрішні (власні джерела підприємства);
- та зовнішні, які поділяються на вітчизняні та іноземні.

В залежності від інвестора можна відокремити основні напрямки отримання інвестицій:

- від населення (фізичних осіб);
- від інших підприємств;
- від держави (на загальному та місцевому рівнях);
- від міжнародних фондів;
- за рахунок випуску цінних паперів;
- за рахунок кредитів (від банків та кредитних спілок).

За даними Держкомстату України, в середньому за останнє десятиріччя за рахунок власних коштів підприємств фінансується від 59% до 66% від загального обсягу інвестицій; близько 7% фінансується за рахунок коштів Державного бюджету; понад 4% фінансується за рахунок місцевих бюджетів; і від 3 до 5% фінансується за рахунок коштів іноземних інвесторів; близько 4% фінансується за рахунок коштів населення; близько 8% коштів фінансується за рахунок індивідуального житлового будівництва і будівництва власних квартир; понад 15% фінансується за рахунок кредитів банків та інших позик; решта, трохи більше ніж 3% фінансується за рахунок інших джерел фінансування [8].

Таким чином державне регулювання інвестиційної діяльності виконується з метою реалізації фінансової, економічної, інноваційної, інвестиційної, науково-технічної та соціальної політики держави і визначає показники як економічного, так і соціального розвитку країни. Державне регулювання інвестиційної запроваджується за допомогою національних і регіональних програм розвитку економіки, національних і місцевих бюджетів, формується передбачуваними в зазначених бюджетах обсягами державного фінансування інвестиційної діяльності.

Аналіз показників інвестиційної діяльності та оцінка ефективності інвестиційної політики України.

За даними Національного банку України економіка України збільшиться у 2021 р. на 2,5%, а у 2022 р. – на 2,9%. Держбюджет на 2021 р. побудовано на прогнозі зростання економіки на 3% [8]. Існування державного боргу є закономірним явищем для країн із перехідною економікою, коли гостро відчувається нестача грошових ресурсів.

Високий рівень державного та зовнішнього боргу України, який на кінець 2019 складає 49480,3 млн. дол. (59,5% від державного та гарантованого боргу України, з яких державний борг – 47,0%, гарантований борг 11,5%) робить економіку вразливішою як до можливих виникнень

зовнішньої, так і внутрішньої економічних та політичних нестабільностей [8].

Структура капітальних інвестицій за об'єктами вкладення необоротних активів у 2019 р. засвідчує, що підприємства вклали значно більше коштів у матеріальну їх частину, питома вага яких склала 93,3% від всіх інвестицій. Така ситуація, з одного боку, є доцільною, оскільки спрямування коштів в активну частину матеріальних необоротних активів сприяє підвищенню ефективності виробництва та підвищує майбутні можливості до подальшого інвестування.

Але негативним є те, що вкладення у нематеріальні активи залишаються набагато менш пріоритетним напрямом інвестування. Саме нематеріальні активи представляють інтелектуально-інформаційний потенціал підприємства [43].

Дослідимо динаміку зміни обсягу капітальних інвестицій за джерелами фінансування України у 2019 – 2020 рр.

На рис.2.1 наведено структуру капітальних інвестицій за джерелами фінансування станом на 2020р.

Основним джерелом капітальних інвестицій залишають власні кошти підприємств (66,5%), другу позицію займають кошти місцевих бюджетів (10,38%), на третій позиції – фінансування за рахунок коштів державного бюджету (8,7%). Кредити банків та позиковий капітал становлять 6,7%, фінансування за рахунок коштів населення – 4,9%, частка всіх інших джерел не перевищує 1% на кожне джерело.

Васильєв В. О. у аналізі джерел фінансування капітальних інвестицій, що проводився в 2013.р зазначає «Сучасна структура джерел фінансування інвестицій в Україні має наступний вигляд: найбільша питома вага припадає на власні кошти підприємств (57,6%), далі йдуть позикові кошти (24,6%), державні кошти (в тому числі кошти місцевих бюджетів) — 9,2%, інші форми фінансування — 5,6% та іноземне інвестування — 3,4%. Така структура джерел фінансування не є ефективною: слід переглянути політику залучення іноземних інвестицій, підвищити рівень участі держави у фінансуванні інвестицій» [15].

Як бачимо, за минулі сім років ситуація не зазнала покращення. Структурна частка фінансування власним коштом підприємства тільки зросла (з 57,6% до 66,5%), частка іноземного інвестування впала до 0,41% - що є найбільш негативним явищем. Єдине певне покращення полягає в збільшенні ролі держави у фінансуванні – збільшення з 9,2% до 19,07% - більше ніж в двічі. Також позитивною тенденцією є помітно збільшення частки фінансування за рахунок коштів населення, але це основною мірою стосується інвестицій у будівництво житла для власних потреб. І хоча з соціальної точки зору це свідчить про покращення інвестиційної ситуації хоча б у цій галузі, проте такі інвестиції не є рушійною силою економічного зростання.

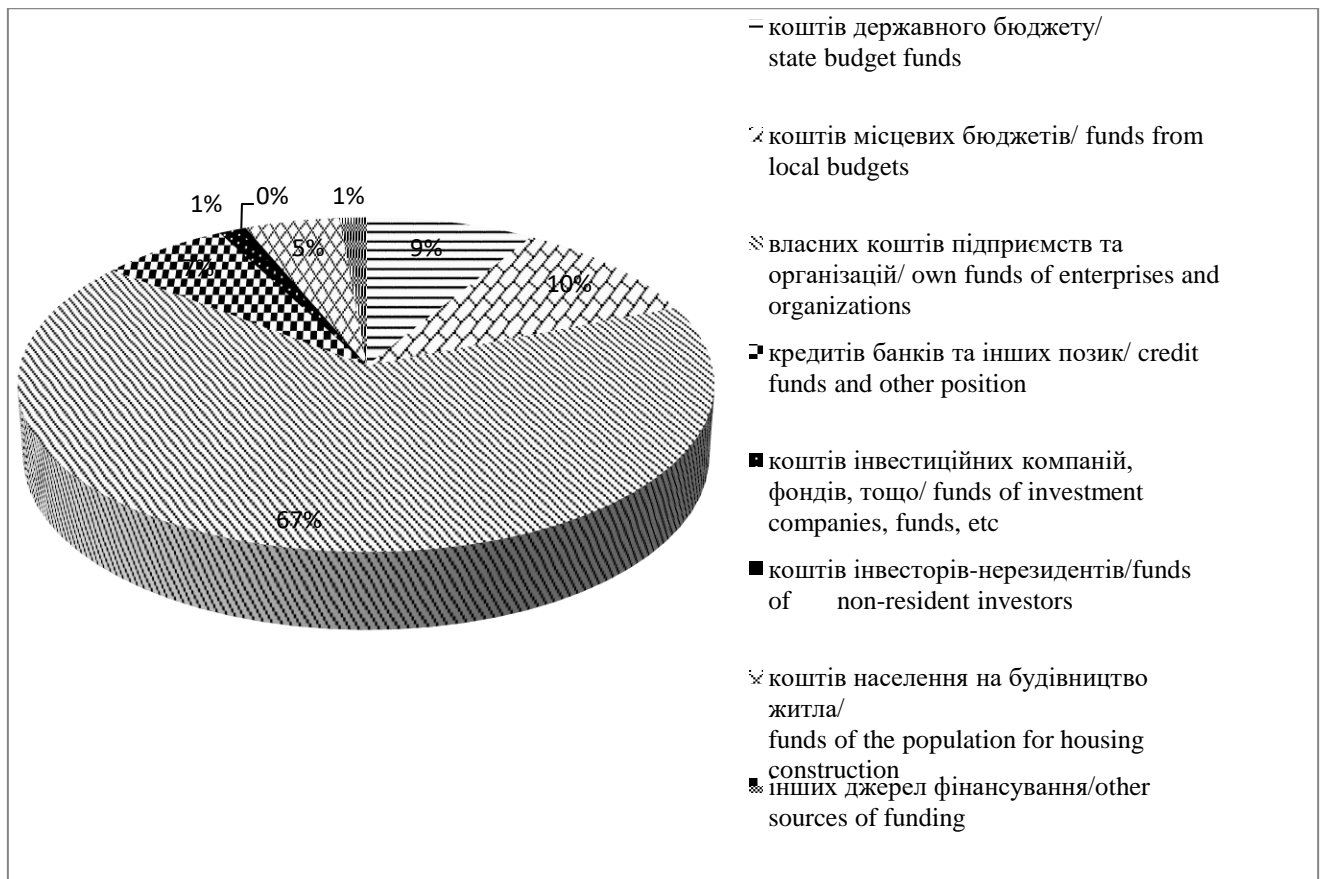

Рисунок 2.1 - Структура капітальних інвестицій за джерелами фінансування, 2020р.
Джерело: складено автором за даними [8]

Протягом 2013-2020рр. дуже суттєво знизилася фінансування капітальних інвестицій за рахунок позикових коштів – з 24,6% до 6,7% - майже в 4 рази. Що говорить про те, що українські банки відсторонюються від інвестиційних процесів, що відбуваються в Україні, та про необхідність розробляти заходи на державному рівні для зміни цієї тенденції.

На рис.2.2 наведено структуру капітальних інвестицій за видами економічної діяльності. В 2020р. в Україні саме промисловість залишається основним напрямком впровадження капітальних інвестицій – 37,7% від усіх капітальних інвестицій (така тенденція зберігається протягом останніх десятиріч), другу позицію посідає будівництво (10,2%), що також є традиційним для розподілу капітальних інвестицій за видами економічної діяльності.

Основною новітньою тенденцією є значна частка капітальних інвестицій у державне управління та оборона та також у обов'язкове соціальне страхування (9,8%), що у 2020р. перевищує навіть інвестиції у сільське господарство (9,3%).

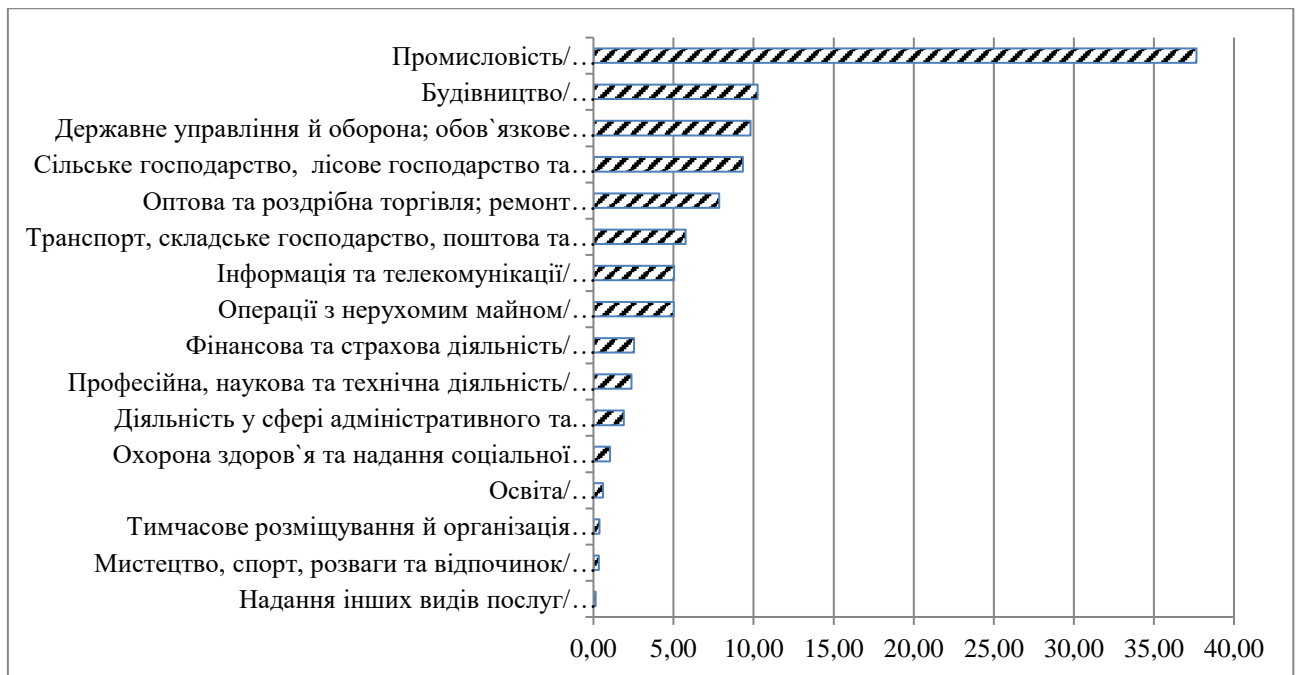

Рисунок 2.2 - Структура капітальних інвестицій за видами економічної діяльності, 2020р.

Джерело: складено автором за даними [8]

У структурі прямих іноземних інвестицій в Україну за видами економічної діяльності за останні три роки відбулися певні зміни. Найбільш пріоритетними для іноземних інвесторів залишаються галузі промисловості, частка інвестицій в які на початок 2021 року збільшилась роком на 2,8 відсоткових пунктів і склала 33,0 %, що є позитивним фактом. Значні кошти іноземних інвесторів спрямовано в оптову та роздрібну торгівлю, в операції з нерухомим майном на направлено в сферу інформації та телекомунікації, частка інвестицій в ці види діяльності за три роки також зросла і склала на 2019 рік відповідно 15,5 %, 11,2 % та 3,7 % загального обсягу іноземних інвестицій [19].

Таким чином, у структурі капітальних інвестицій за джерелами фінансування та за видами економічної діяльності виявлено негативні тенденції, частина з них має негативну динаміку у часті та потребують термінового вирішення. Це стосується недостатньої участі іноземних інвесторів та вітчизняних банків у фінансуванні інвестиційної діяльності, а незмінної структури галузевого впровадження капітальних інвестицій, де основна частка інвестицій зосереджена в одних й тих же галузях та відсутня в інших.

На рис. 2.3 наведено динаміку капітальних інвестицій за видами активів за 2010-2020 роки.

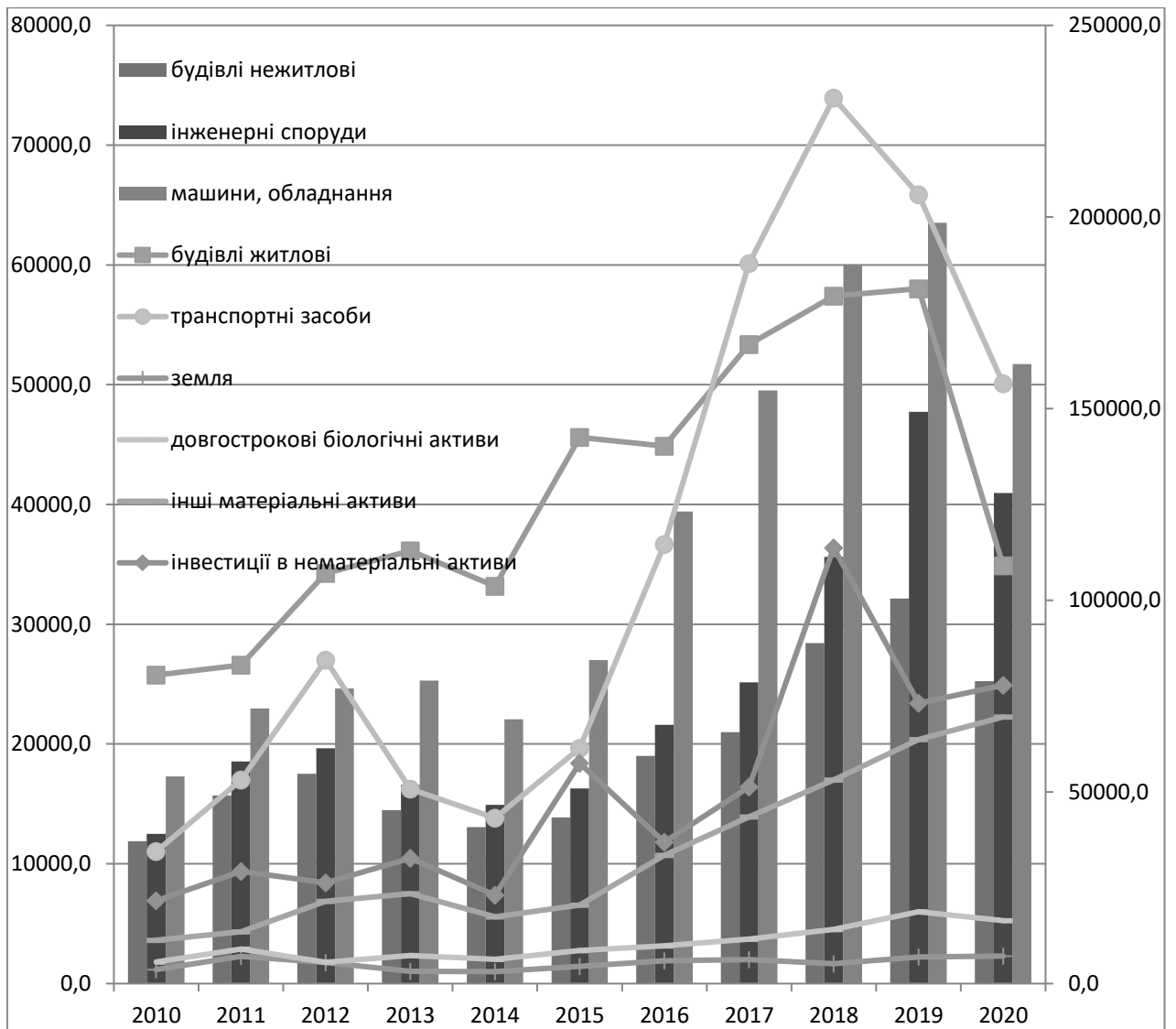

Рисунок 2.3 - Динаміка капітальних інвестиції за видами активів, млн. грн., 2010-2020р.

Джерело: складено автором за даними [8]

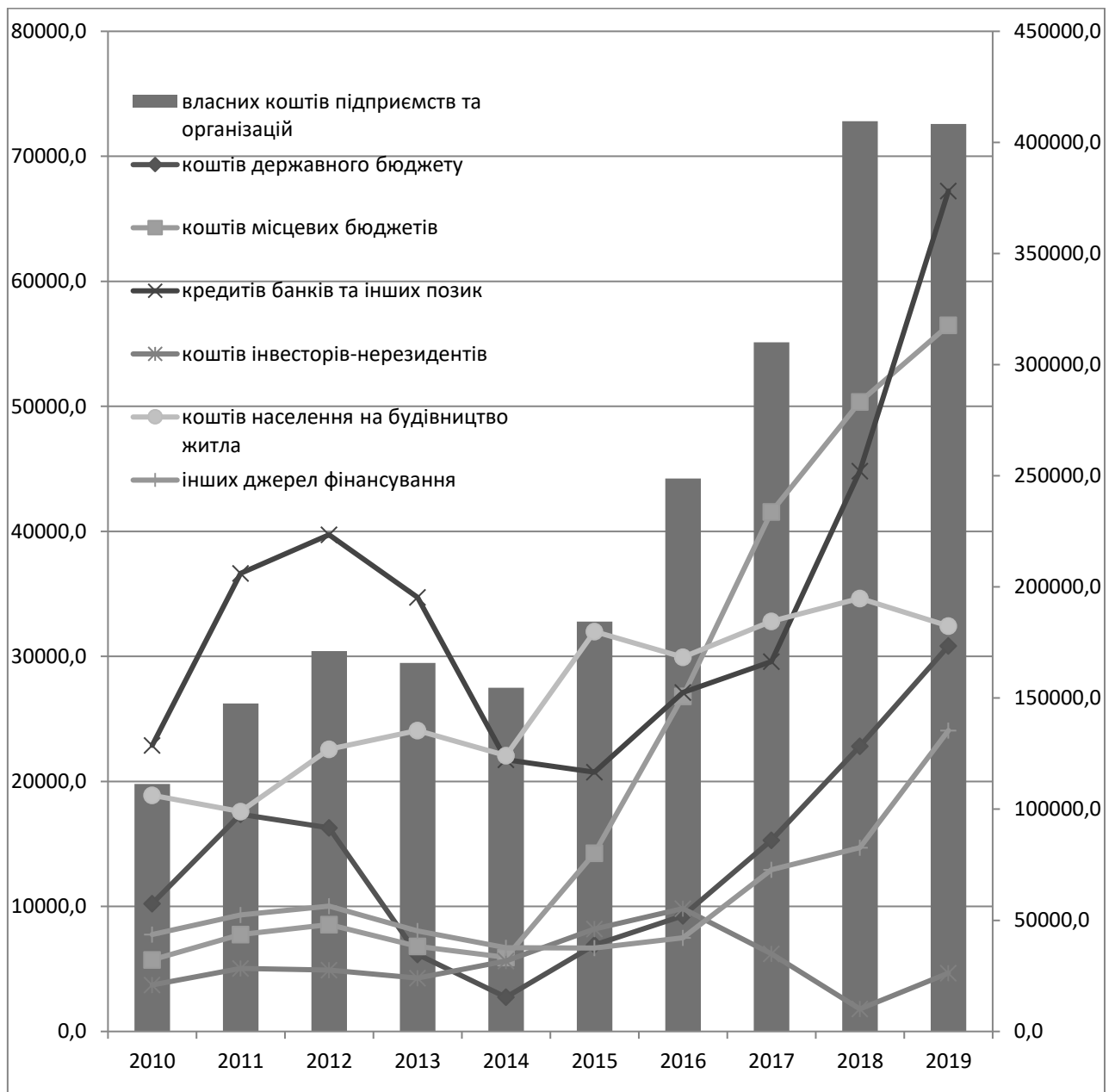
Як бачимо з рис 2.3, в цілому обсяг інвестиційних вкладень має постійну тенденцію до зростання. Інвестиції у матеріальні активи в цілому складають 95,6% від усіх вкладень. На інвестиції до не нематеріальних активів припадає всього 4,4%. Як бачимо, три найбільші групи інвестицій (стовпчикова частина діаграми – додаткова, це інвестиції в машини та обладнання (31,9%), інженерні споруди (21,3%), нежитлові (виробничі та офісні) будівлі (16,8%). Всі ці три показники зазнавали незначного зниження протягом 2014р., після чого почалося пришвидшене зростання із незначним спадом у 2020р.

Відносно значну частку займають інвестиції у житлові будівлі (11,4%) та у транспортні засоби (9,9%). Перші зазнавали спаду протягом 2013-2014р. та у 2019-2020р. Другі лише у 2020р. На всі інші активи припадає менше 5% від загальних інвестицій, їх динаміка також відображена на рисунку.

За рис. 2.3 бачимо, що кількість власних коштів підприємств та

організацій у 2010р. становила більше 100 млрд. грн., а до 2020р. кількість власних коштів підприємств та організацій зростає до більше 400 млрд. грн., тобто збільшилася в чотири рази. При цьому кількість власних коштів підприємств та організацій зростала від 120 млрд. до 170 млрд. грн. протягом 2010-2012рр., після цього протягом 2013-2014рр. кількість власних коштів підприємств та організацій зменшилася до 150 млрд. грн. А найбільш швидкий період зростання власних коштів підприємств та організацій з 2014р. до 2018р. прийшовся на зростання від 150 млрд. грн. до 420 млрд. грн.

На рис. 2.4 наведено динаміку капітальних інвестицій за джерелами фінансування за 2010-2020 роки.

Рисунки 2.4 - Динаміка капітальних інвестицій за джерелами фінансування, млн. грн., 2010-2020р.

Джерело: складено автором за даними [8]

Як бачимо, основне та абсолютно переважне джерело капітальних інвестицій, це власні кошти підприємств, що підтверджує попередній висновок. Їх обсяг майже постійно зростає, окрім 2014р. Дуже помітно зросли обсяги інвестування за рахунок місцевих бюджетів, після різкого спаду у 2014-2015р. також стабільно зростають обсяги інвестування за рахунок банківських кредитів. Іноземне інвестування весь цей час залишається на порівняно мізерному рівні, що є однією з проблем державної інвестиційної політики України.

У таблиці 2.1 наведено темпи приросту капітальних інвестицій за джерелами фінансування за 2010-2020 роки.

Таблиця 2.1 – Темпи приросту капітальних інвестицій за видами активів, 2010-2020 роки, %

Роки	Інвестиції в матеріальні активи	Будівлі житлові	Будівлі нежитлові	Інженерні споруди	Машини, обладнання	Транспортні засоби	Земля	Довгострокові біологічні активи	Інші матеріальні активи	Інвестиції в нематеріальні активи
2011	33,5	3,2	32,2	48,3	32,8	54,3	92,0	60,8	19,5	35,6
2012	14,2	28,9	11,5	5,9	7,3	58,8	-22,7	-38,4	58,7	-10,4
2013	-9,6	5,5	-17,4	-15,5	2,6	-39,9	-42,0	32,5	9,2	24,7
2014	-11,4	-8,2	-9,7	-10,1	-12,8	-14,9	-1,9	-13,7	-25,6	-29,5
2015	20,1	37,5	6,0	9,3	22,4	42,1	44,3	35,8	17,5	149,0
2016	36,4	-1,6	37,1	32,5	45,9	86,7	32,9	14,5	63,2	-35,7
2017	24,4	19,0	10,4	16,4	25,7	63,9	4,1	17,9	30,0	38,9
2018	25,5	7,5	35,4	41,7	21,3	23,0	-16,1	21,5	22,0	121,6
2019	10,7	1,1	13,1	34,0	5,8	-10,9	33,3	32,5	19,9	-35,7
2020	-19,5	-39,9	-21,4	-14,2	-18,6	-24,0	3,1	-12,5	9,3	6,3

Аналіз таблиці 2.1 показує, що найбільш різких змін зазнавали такі напрямки інвестування: у транспортні засоби, у землю та інвестиції в нематеріальні активи. Для більш докладного дослідження їх динаміки побудуємо рис. 2.5.

Його аналіз показує, що інвестиції у транспортні засоби зазнали найбільшого зменшення у 2013р., коли воно становило 39,9%, ця тенденція продовжилась і на наступний рік, хоча і у меншому обсязі: зменшення інвестицій у транспортні засоби склало 14,9%. В подальшому від'ємна динаміка інвестицій у транспортні засоби з'являється у 2019-2020р., коли зменшення інвестицій у транспортні засоби відповідно склало 10,9% та 24%.

Отже, можна сказати, що саме інвестиції у транспортні засоби дуже швидко реагують на появу будь-яких кризових явищ в економіці України.

Найбільшого зростання показник інвестицій у транспортні засоби протягом 2016-2018рр., коли збільшення інвестицій у транспортні засоби відповідно склало 86,7%, 63,9% та 23%.

Стосовно інвестицій у землю, вони мали максимальне зростання ще у 2011р., коли воно становило 92%, досить помітне зростання інвестицій у землю було наявне у 2015р., 2016р., та у 2019р., коли зростання інвестицій у землю відповідно склало 44,3%, 32,9% та 33%.

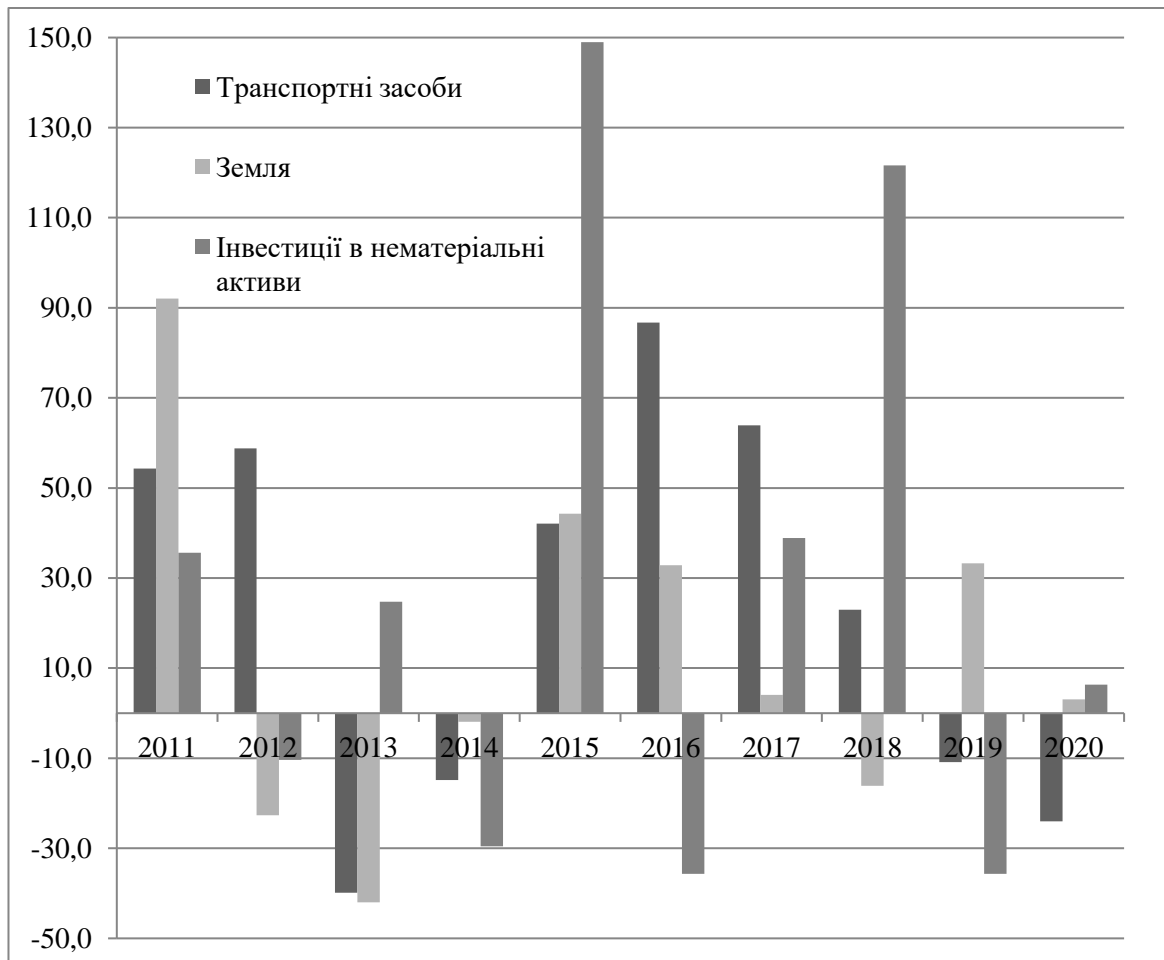

Рисунок 2.5 - Темпи приросту капітальних інвестицій за напрямками інвестування у транспортні засоби, у землю та інвестиції в нематеріальні активи, %, 2011-2020р.

Джерело: складено автором за даними [8]

Зменшення обсягу інвестицій у землю було наявне лише у 2012р., 2013р. та у 2018р., та відповідно становило 22,7%, 42% та 16,1%.

Досліджена динаміка інвестиції в нематеріальні активи показала, що їх обсяг дуже стрімко зріс у 2015р. – на 149% та у 2018р. – на 121,6%. Але протягом більшості років досліджуваного десятиріччя інвестиції в нематеріальні активи мали тенденцію до зменшення: у 2012р. інвестиції в нематеріальні активи зменшилися на 10,4%, у 2014р. інвестиції в нематеріальні активи зменшилися на 29,5%, у 2016р. інвестиції в нематеріальні активи зменшилися на 35,7%, у 2019р. інвестиції в нематеріальні активи зменшилися на 35,8%.

Аналіз таблиці 2.1 показує, що найменш різких змін зазнавали такі напрямки інвестування: інвестиції в матеріальні активи, інвестиції у будівлі житлові та інвестиції у будівлі нежитлові. Для більш докладного дослідження їх динаміки побудуємо рис. 2.6.

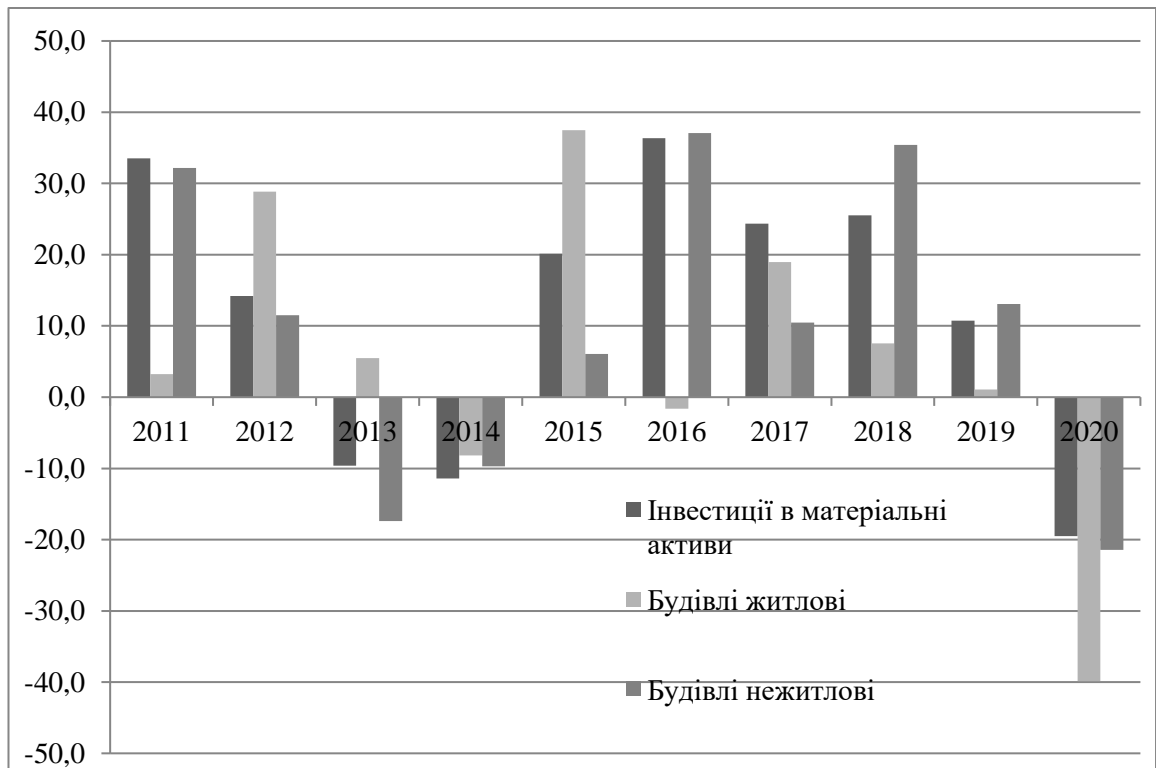

Рисунок 2.6 - Темпи приросту капітальних інвестицій за напрямками інвестування в матеріальні активи, у будівлі житлові та у будівлі нежитлові, %, 2011-2020р.

Джерело: складено автором за даними [8]

Як бачимо з рис.2.6, інвестиції в матеріальні активи, інвестиції у будівлі житлові та інвестиції у будівлі нежитлові одночасно зазнавали зменшення у 2013-2014рр., яке становило для інвестицій в матеріальні активи 9,6% та 11,4% відповідно, для інвестицій у будівлі житлові в 2013р. було наявне незначне зростання на 5,5%, а у 2014р. спад на 8,2% та для інвестицій у будівлі нежитлові зменшення їх обсягу становило 17,4% та 9,7%.

Другий кризовий період зменшення обсягів інвестиції в матеріальні активи, інвестиції у будівлі житлові та інвестиції у будівлі нежитлові стався у 2020%, коли темпи падіння відповідно становили 19,55, 39,9% та 21,4%, що говорить у поточний кризовий стан інвестування у ці напрямки.

Протягом 2020р. негативна динаміка спостерігалась фактично по всім видами активів, в які спрямовуються інвестиційні кошти. Крім розглянутих складових, зменшення обсягів інвестування також відбулося:

- у інженерні споруди на 14,2%;
- у машини та обладнання на 18,6%;
- у довгострокові біологічні активи на 12,5%.

У таблиці 2.2 наведено структурні частки капітальних інвестицій за джерелами фінансування за 2010-2020 роки.

Таблиця 2.2 – Структурні частки капітальних інвестицій за видами активів за 2010-2020 роки, %

Роки	Інвестиції в матеріальні активи	Будівлі житлові	Будівлі нежитлові	Інженерні споруди	Машини, обладнання	Транспортні засоби	Земля	Довгострокові біологічні активи	Інші матеріальні активи	Інвестиції в нематеріальні активи
2010	96,2	14,3	20,6	21,6	29,9	6,1	0,7	1,0	2,0	3,8
2011	96,1	11,0	20,4	24,0	29,7	7,1	0,9	1,2	1,8	3,9
2012	96,9	12,5	20,0	22,5	28,2	9,9	0,6	0,7	2,5	3,1
2013	95,8	14,5	18,1	20,7	31,6	6,5	0,4	0,9	3,0	4,2
2014	96,6	15,1	18,6	21,2	31,4	6,3	0,5	0,9	2,5	3,4
2015	93,3	16,7	15,9	18,7	30,9	7,2	0,5	1,0	2,4	6,7
2016	96,7	12,5	16,5	18,8	34,3	10,2	0,5	0,9	3,0	3,3
2017	96,3	11,9	14,6	17,5	34,5	13,4	0,4	0,8	3,1	3,7
2018	93,7	9,9	15,4	19,2	32,4	12,8	0,3	0,8	2,9	6,3
2019	96,2	9,3	16,1	23,9	31,8	10,6	0,4	1,0	3,3	3,8
2020	95,1	6,9	15,5	25,2	31,8	9,9	0,5	1,0	4,4	4,9

Аналіз таблиці 2.1 показує, що найбільшу за обсягом і одночасно найбільш сталу частку частки капітальних інвестицій за видами активів займають інвестиції в матеріальні активи, які становлять від 93,3% до 96,9% протягом досліджуваного десятиріччя. Крім того, досить значну частку займають напрямки інвестицій у інженерні споруди, у машини та обладнання та у нежитлові будівлі.

Розробка моделей прогнозування інвестиційного розвитку національної економіки потрібна для вироблення інвестиційної стратегії щодо забезпечення інвестиціями як окремих галузей та підприємств, так і всієї економіки, оцінювання можливостей такого забезпечення в перспективі. Ця стратегія повинна будуватись, спираючись на вивчення інвестиційних можливостей інвесторів, внутрішніх і зовнішніх факторів, та має охопити такі проблеми, як оптимізація грошових коштів, оптимізація власного і позикового капіталу, ефективний розподіл прибутку і оптимальне формування відповідних фондів, інвестиційно-інноваційна і цінова політика [43].

Формування показників прогнозного інвестиційного забезпечення економіки країни має базуватись на прогнозах економічного і соціального розвитку. Для доцільного обґрунтування обсягів інвестицій для розвитку економіки України виконують певні низку розрахунків, зокрема такого показника, як загальний обсяг фінансових ресурсів в інвестиційну діяльність [27].

Базою прогнозування інвестиційного забезпечення національної економіки є система кількісних показників, що формуються на основі звітних даних банківських установ та відповідних суб'єктів господарювання, що використовують інвестиції, а також реалізації інноваційного потенціалу держави.

Існуюча потреба у проведенні прогнозованих розрахунків перш за все зумовлена тим, що перспектива майбутнього розвитку є невизначеною і реалізація інвестиційних рішень має коригуватись відповідно до ситуації та економічних реалій, що впливають на хід інвестиційних процесів господарського або економічного характеру.

Таким чином, передбачення майбутніх змін, кризових ситуацій та впливу факторів на розвиток економіки підвищує ефективність процесу прийняття рішень щодо інвестиційної діяльності[32].

Оцінка перспектив інвестування формі прогнозу обсягів інвестиційних ресурсів стає інтегральною частиною фінансового забезпечення розвитку суб'єктів господарювання та запорукою оновлення виробничих засобів та устаткування, формує послідовності придбання окремих матеріалів, та передуює установленню необхідного рівня виробництва для потреб пріоритетних і стратегічних галузей національної економіки України.

Макроекономічні прогнози потрібні суб'єктам промислової і фінансової діяльності для розроблення відповідних стратегічних планів економічного та соціального розвитку як на близьку, так і на далеку перспективу.

Уряд України використовує прогнози для формування раціональної макроекономічної політики і створення структурної побудови національної економіки та її окремих галузей з відповідно визначеною метою виробництва товарів та продукції.

У цьому випадку міжнародний сектор інвестиційної діяльності особливо важливий, оскільки імпорт і експорт напряму впливають на національний дохід та на визначення курсу національної валюти.

Прогнозовані дані також потрібні уряду держави для планування загальнодержавного бюджету, а місцевим органам влади потрібні для формування планів розвитку регіону та для формування планів забезпечення необхідної інфраструктури інвестиційної діяльності.

Прогнози стану окремих галузей та економіки в цілому напряму впливають на прийняття інвестиційних рішень і на реалізацію інвестиційних проектів щодо модернізації підприємств та розвитку інфраструктури.

Для прогнозування обсягу капітальних інвестицій в Україні за джерелами фінансування було обрані наступні показники інвестицій за рахунок:

- коштів державного бюджету;
- коштів місцевих бюджетів;
- власних коштів підприємств та організацій;
- кредитів банків та інших позик;
- коштів інвесторів-нерезидентів;

- коштів населення на будівництво житла;
- інших джерел фінансування.

Для кожного з досліджуваних показників побудовані авторегресійні прогнози моделі двох видів:

- мультиплікативна нелінійна трьохфакторна прогнозна авторегресійна модель:

$$Y_i^* = \sqrt[3]{(a_1 + b_1x_{1i})(a_2 + b_2x_{2i})(a_3 + b_3x_{3i})} \quad (2.1)$$

- нелінійна трьохфакторна прогнозна авторегресійна модель:

$$Y_i^* = (a_1 + b_1x_{1i})(a_2 + b_2x_{2i})(a_3 + b_3x_{3i}) \quad (2.2)$$

Де для обох моделей x_{1i} – попереднє значення досліджуваного показника, x_{2i} – значення показника, що передує поточному на два періоди, x_{3i} значення показника, що передує поточному на три періоди.

Моделльні коефіцієнти та точності прогнозування обсягу капітальних інвестицій в Україні за джерелами фінансування наведено у таблиці 2.3.

Таблиця 2.3 - Моделльні коефіцієнти та точності прогнозування по обсягу капітальних інвестицій в Україні за джерелами фінансування

Показник	Мультиплікативна нелінійна трьохфакторна авторегресійна модель				Нелінійна трьохфакторна авторегресійна модель			
	b_1/a_1	b_2/a_2	b_3/a_3	Точність, %	b_1/a_1	b_2/a_2	b_3/a_3	Точність, %
коштів державного бюджету	0,775	0,568	0,567	91,3	0,771	0,393	-	90,8
	1691,240	3805,038	3745,486		1691,240	0,581	0,906	
коштів місцевих бюджетів	0,605	0,536	0,597	90,8	0,601	0,272	-	90,8
	2836,054	3407,909	2822,886		2836,054	0,707	0,906	
власних коштів підприємств та організацій	0,632	0,483	0,499	91,7	0,637	0,244	0,235	91,3
	3522,968	5207,695	4961,863		3522,968	0,723	0,729	
кредитів банків та інших позик	0,494	0,402	0,500	91,9	0,493	0,300	0,004	92,0
	4632,189	5572,316	4468,558		4632,189	0,655	0,894	
коштів інвесторів-нерезидентів	0,592	0,553	0,608	89,4	0,592	0,299	0,004	91,1
	6260,899	6814,599	5632,685		6260,899	0,683	0,894	
коштів населення на будівництво житла	0,371	0,449	0,553	90,6	0,368	0,075	0,037	90,9
	10769,158	9169,170	6992,402		10769,158	0,838	0,868	
інших джерел фінансування	0,693	0,337	0,258	89,6	0,691	0,472	-	87,9
	3674,659	8902,555	10077,158		3674,659	0,372	0,922	

Для інвестицій за рахунок коштів державного бюджету точність першої моделі становить 91,3%, точність другої моделі становить 90,8%, отже Мультиплікативна нелінійна трьохфакторна авторегресійна модель є більш прийнятною для цього випадку та дозволить отримати достатньо точну оцінку майбутнього вкладення коштів державного бюджету у інвестиційну діяльність. Аналогічні результати бачимо з табл. 2.1 по іншим джерелам фінансування.

Для інвестицій за рахунок коштів місцевих бюджетів точність обох моделей становить 90,8%, точність другої моделі становить 90,8%, отже можна застосувати мультиплікативну нелінійна трьохфакторну авторегресійну модель або є нелінійна трьохфакторна авторегресійна модель для цього випадку, що дозволить отримати достатньо точну оцінку майбутнього вкладення коштів місцевих бюджетів у інвестиційну діяльність.

Для інвестицій за рахунок власних коштів підприємств та організацій точність першої моделі становить 91,7%, точність другої моделі становить 91,3%, отже мультиплікативна нелінійна трьохфакторна авторегресійна модель є більш прийнятною для цього випадку та дозволить отримати достатньо точну оцінку майбутнього вкладення власних коштів підприємств та організацій у інвестиційну діяльність.

Для інвестицій за рахунок кредитів банків та інших позик точність першої моделі становить 91,9%, точність другої моделі становить 92,0%, отже нелінійна трьохфакторна авторегресійна модель є більш прийнятною для цього випадку та дозволить отримати достатньо точну оцінку майбутнього вкладення коштів, отриманих від кредитів банків та інших позик у інвестиційну діяльність.

Для інвестицій за рахунок коштів інвесторів-нерезидентів точність першої моделі становить 89,4%, точність другої моделі становить 91,1%, отже нелінійна трьохфакторна авторегресійна модель є більш прийнятною для цього випадку та дозволить отримати достатньо точну оцінку майбутнього вкладення коштів інвесторів-нерезидентів у інвестиційну діяльність.

Для інвестицій за рахунок коштів населення на будівництво житла точність першої моделі становить 90,6%, точність другої моделі становить 90,9%, отже нелінійна трьохфакторна авторегресійна модель є більш прийнятною для цього випадку та дозволить отримати достатньо точну оцінку майбутнього вкладення коштів населення на будівництво житла у інвестиційну діяльність.

Для інвестицій за рахунок інших джерел фінансування точність першої моделі становить 89,6%, точність другої моделі становить 87,9%, отже мультиплікативна нелінійна трьохфакторна авторегресійна модель є більш прийнятною для цього випадку та дозволить отримати достатньо точну оцінку майбутнього вкладення інших джерел фінансування у інвестиційну діяльність.

Отже, для того, щоб правильно будувати інвестиційну політику потрібно передусім провести оцінку інвестиційної привабливості, що дає змогу інвестору отримати уявлення про стан об'єкта вкладання коштів, та забезпечує високу надійність майбутніх інвестицій [19].

Основа інвестиційної привабливості закладена у досягненні мети інвестора, яка полягає у отримання максимального прибутку від вкладеного капіталу за швидший термін. При прийнятті інвестиційних рішень, інвестори передусім зважають на вивчення конкурентоспроможності регіону і обирають ті регіони, які є більш привабливими для досягнення їх мети [22].

Важливим фактором при формуванні інвестиційної політики є аналіз статистичних даних. За допомогою аналізу статистичних даних формується загальна картина інвестиційної активності в країні, що свідчить про те, власне який регіон чи галузь потребують збільшення рівня інвестицій на фоні інших регіонів чи галузей [25].

Прозорість та захист прав власності є базовими принципами інвестиційної політики, що перебувають в основі зусиль щодо створення здорового інвестиційного середовища [20].

Збільшення обсягів залучення інвестицій, особливо іноземних, є пріоритетним завданням і для загальнодержавних органів, і для обласних органів державної влади та місцевого самоврядування, реалізація чого забезпечить розвиток економіки регіону і країни в цілому.

З метою активізації інвестиційної діяльності та підвищення її ефективності необхідно суттєво підвищити інвестиційну привабливість галузей національної економіки, окремих виробництв і покращити інвестиційний клімат.

ВИСНОВКИ ТА РЕКОМЕНДАЦІЇ

Дослідженні в основній частині кваліфікаційної роботи структура та складові інвестиційної політики держави та механізми її реалізації а також проведений аналіз стану інвестиційної діяльності в Україні за останнє десятиріччя дозволили зробити наступні висновки:

1. Державна інвестиційна політика визначається як діяльність держави стосовно регулювання процесу та механізмів інвестування з метою досягнення соціально-економічних цілей розвитку країни, яка включає в себе комплекс економічних, організаційно-правових, соціальних та інших заходів держави, спрямованих на формування сприятливого інвестиційного клімату та підвищення ефективності національного господарства.

Проведення ефективної державної інвестиційної політики дає змогу створити нові робочі місця, дає позитивний ефект у формі зростання доходів, у наслідок чого зростає добробут населення, збільшується попит на товари і послуги, що забезпечує ланцюгову реакцію позитивних змін в економіці.

Існують різні підходи до трактування змісту поняття «інвестиційна політика». Їх узагальнення дозволяє визначити, що в загальному сенсі інвестиційна політика – це сукупність раціональних дій економічних агентів із забезпечення умов розширеного відтворення капітальних ресурсів у обраному регіоні або в державі в цілому. Основна сутність інвестиційної політики полягає в ефективному забезпеченні відтворення основних фондів виробничих і невиробничих галузей, а також в їх розширенні і модернізації.

Інвестиційна політика України реалізується у двох основних напрямках – прямому й непрямому регулюванні. Таким чином, прямий вплив це коли держава бере на себе роль інвестора і бере на себе функції фінансування галузей і виробництв загальнонаціонального значення. Прямі форми мають організаційно-правове спрямування. Непрямі форми мають економічне спрямування і пов'язані з макроекономічною політикою держави.

Інвестиційна діяльність передбачає широкий спектр діяльності держави в інвестиційній сфері, зокрема не тільки як агента провадження власної інвестиційної активності, а і як регулятора системи чинників, які визначають ефективність та інтенсивність інвестиційної діяльності суб'єктів господарювання.

2. Характер інвестиційної політики визначається рівнем державного втручання в економічні процеси, відповідним ступенем відповідності даної політики до інших державних інститутів, до яких належить податкова, фінансово-кредитна, ліцензійна, цінова політика, а також політика доходів і зайнятості, політика залучення іноземних інвестицій.

Склад базових цілей державної інвестиційної політики визначається потребами створення прогресивної структури та відповідного підвищення конкурентоспроможності економіки України, в тому числі, її окремих галузей та підприємств; оптимального розвитку соціальної сфери і досягнення зростання її внеску у збільшення економічного потенціалу

України; підвищення рівня інтеграції вітчизняної економіки у міжнародному економічному, науковому та освітньому просторі.

Державне регулювання інвестиційної діяльності підприємств України здійснюється задля реалізації економічної, науково-технічної та соціальної політики, виходячи з відповідних цілей та показників сучасного економічного і соціального розвитку України, стану державних та регіональних програм розвитку економіки, формування та наповненості державного і місцевих бюджетів та передбачених у них обсягів фінансування інвестиційної діяльності.

Основними сучасними напрямками державного регулювання інвестиційної діяльності є визначення пріоритетних сфер та об'єктів пріоритетного інвестування, відповідно сформована податкова, бюджетна, соціально-економічна, інноваційна і грошово-кредитна сфери.

3. Нормативно-правова база регулювання інвестиційних процесів в Україні не передбачає використання терміна «інвестиційна політика», оскільки Законом України «Про інвестиційну діяльність» [10] передбачено використання лише поняття «державного регулювання інвестиційної діяльності». Таким чином стан законодавчого забезпечення інвестиційної політики в Україні залишається доволі недосконалим, громіздким та нестабільним.

Національне законодавство щодо регулювання інвестиційної діяльності досить нестабільне, нормативно-правова база постійно зазнає змін, це відбувається, оскільки в процесі її розробки одні нормативно-правові акти приймаються, інші відміняються або їх складові знаходять своє відображення в інших нормативно-правових актах.

Сьогодні законодавча база регулювання інвестицій України нараховує більше як 100 нормативно-правових актів, певні положення є неоднозначними і суперечливими, а відповідні зміни і доповнення нерідко погіршують умови для іноземних інвесторів. Отже, недосконалість законодавства сьогодні є однією з основних причин, що гальмують розвиток інвестиційної діяльності

Аналізуючи Програму розвитку інвестиційної та інноваційної діяльності, затверджену Кабінетом Міністрів України від 02.02.2011 р. №389, метою якої відповідно були перехід на інноваційну модель розвитку економіки, підвищення конкурентоспроможності продукції, модернізація виробництва, запобігання впливу міжнародної фінансової кризи на економіку України, можна визначити важливу роль ефективного законодавчого забезпечення, визначення пріоритетних напрямів інвестування та їх відповідність державним інтересам.

4. Криза інвестиційних процесів і механізмів інвестування до розвитку національної економіки України обумовлюється низкою причин. Основна складність інвестиційних процесів полягає у обмежених можливостях формування внутрішніх нагромаджень і в неспроможності вітчизняних інвесторів компенсувати брак капітальних вкладень для відновлення і підтримки запланованого економічного зростання. Українська економіка

швидко інтегрується в європейську і світову економіки, запроваджує міжнародні стандарти у сферу виробництва в Україні та в фінансово-економічну сферу.

Держава повинна забезпечувати сталий розвиток національної економіки і повинна прагнути залучати внутрішні і зовнішні інвестиції. Отже, саме держава створює національний інвестиційний ринок, що перерозподіляє потужні інвестиційні процеси та формує необхідне підґрунтя для розвитку вітчизняної економіки

Інвестиційний потенціал є показником, який характеризує можливості вкладення інвестицій в об'єкти інвестування. З іншого боку, інвестиційний потенціал - це сукупність фінансових ресурсів і можливостей країни, які можуть бути використані інвесторами та державою для досягнення цілей соціально-економічного розвитку суспільства

5. Основним джерелом вже не перше десятиріччя залишають власні кошти підприємств (66%), другу позицію займають кошти місцевих бюджетів (10%), на третій позиції – фінансування за рахунок коштів державного бюджету (8,7%). Кредити банків та позиковий капітал становлять 6,7%, фінансування за рахунок коштів населення – 4,9%, частка всіх інших джерел не перевищує 1% на кожне джерело.

Порівнюючи з аналогічним аналізом від 2013р., бачимо, що структурна частка фінансування власним коштом підприємства зросла (з 57,6% до 66,5%), частка іноземного інвестування впала до 0,41% - що є найбільш негативним явищем. Єдине певне покращення полягає в збільшенні ролі держави у фінансуванні – збільшення з 9,2% до 19,07% - більше ніж в двічі. Також позитивною тенденцією є помітно збільшення частки фінансування за рахунок коштів населення, але це основною мірою стосується інвестицій у будівництво житла для власних потреб.

Протягом 2013-2020рр. дуже суттєво знизилося фінансування капітальних інвестицій за рахунок позикових коштів – з 24,6% до 6,7% - майже в 4 рази. Що говорить про те, що українські банки відсторонюються від інвестиційних процесів, що відбуваються в Україні, та про необхідність розробляти заходи на державному рівні для зміни цієї тенденції.

В 2020р. в Україні саме промисловість залишається основним напрямком впровадження капітальних інвестицій – 37,7% від усіх капітальних інвестицій (така тенденція зберігається протягом останніх десятиріч), другу позицію посідає будівництво (10,2%), що також є традиційним для розподілу капітальних інвестицій за видами економічної діяльності.

Основною новітньою тенденцією є значна частка капітальних інвестицій у державне управління та оборона та також у обов'язкове соціальне страхування (9,8%), що у 2020р. перевищує навіть інвестиції у сільське господарство (9,3%).

6. У структурі капітальних інвестицій за джерелами фінансування та за видами економічної діяльності виявлено негативні тенденції, частина з них

має негативну динаміку у часті та потребують термінового вирішення. Це стосується недостатньої участі іноземних інвесторів та вітчизняних банків у фінансуванні інвестиційної діяльності, а незмінної структури галузевого впровадження капітальних інвестицій, де основна частка інвестицій зосереджена в одних й тих же галузях та відсутня в інших.

7. В цілому обсяг інвестиційних вкладень має постійну тенденцію до зростання. Інвестиції у матеріальні активи в цілому складають 95,6% від усіх вкладень. На інвестиції до не нематеріальних активів припадає всього 4,4%. Як бачимо, три найбільші групи інвестицій (стовпчикова частина діаграми – додаткова, це інвестиції в машини та обладнання (31,9%), інженерні споруди (21,3%), нежитлові (виробничі та офісні) будівлі (16,8%). Всі ці три показники зазнавали незначного зниження протягом 2014р., після чого почалося пришвидшене зростання із незначним спадом у 2020р.

Відносно значну частку займають інвестиції у житлові будівлі (11,4%) та у транспортні засоби (9,9%). Перші зазнавали спаду протягом 2013-2014р. та у 2019-2020р. Другі лише у 2020р. На всі інші активи припадає менше 5% від загальних інвестицій, їх динаміка також відображена на рисунку.

Кількість власних коштів підприємств та організацій у 2010р. становила більше 100 млрд. грн., а до 2020р. кількість власних коштів підприємств та організацій зросла до більше 400 млрд. грн., тобто збільшилася в чотири рази. При цьому кількість власних коштів підприємств та організацій зростала від 120 млрд. до 170 млрд. грн. протягом 2010-2012рр., після цього протягом 2013-2014рр. кількість власних коштів підприємств та організацій зменшилася до 150 млрд. грн. А найбільш швидкий період зростання власних коштів підприємств та організацій з 2014р. до 2018р. прийшовся на зростання від 150 млрд. грн. до 420 млрд. грн.

8. основне та абсолютно переважне джерело капітальних інвестицій, це власні кошти підприємств, що підтверджує попередній висновок. Їх обсяг майже постійно зростає, окрім 2014р. Дуже помітно зросли обсяги інвестування за рахунок місцевих бюджетів, після різкого спаду у 2014-2015р. також стабільно зростають обсяги інвестування за рахунок банківських кредитів. Іноземне інвестування весь цей час залишається на порівняно мізерному рівні, що є однією з проблем державної інвестиційної політики України.

Найбільш різких змін зазнавали такі напрямки інвестування: у транспортні засоби, у землю та інвестиції в нематеріальні активи. Інвестиції у транспортні засоби зазнали найбільшого зменшення у 2013р., коли воно становило 39,9%, ця тенденція продовжилась і на наступний рік, хоча і у меншому обсязі: зменшення інвестицій у транспортні засоби склало 14,9%. В подальшому від'ємна динаміка інвестицій у транспортні засоби з'являється у 2019-2020р., коли зменшення інвестицій у транспортні засоби відповідно склало 10,9% та 24%. Найбільшого зростання показник інвестицій у

транспортні засоби протягом 2016-2018рр., коли збільшення інвестицій у транспортні засоби відповідно склало 86,7%, 63,9% та 23%.

Отже, можна сказати, що саме інвестиції у транспортні засоби дуже швидко реагують на появу будь-яких кризових явищ в економіці України.

Стосовно інвестицій у землю, вони мали максимальне зростання ще у 2011р., коли воно становило 92%, досить помітне зростання інвестицій у землю було наявне у 2015р., 2016р., та у 2019р., коли зростання інвестицій у землю відповідно склало 44,3%, 32,9% та 33%.

Зменшення обсягу інвестицій у землю було наявне лише у 2012р., 2013р. та у 2018р., та відповідно становило 22,7%, 42% та 16,1%.

9. Досліджена динаміка інвестиції в нематеріальні активи показала, що їх обсяг дуже стрімко зріс у 2015р. – на 149% та у 2018р. – на 121,6%. Але протягом більшості років досліджуваного десятиріччя інвестиції в нематеріальні активи мали тенденцію до зменшення: у 2012р. інвестиції в нематеріальні активи зменшилися на 10,4%, у 2014р. інвестиції в нематеріальні активи зменшилися на 29,5%, у 2016р. інвестиції в нематеріальні активи зменшилися на 35,7%, у 2019р. інвестиції в нематеріальні активи зменшилися на 35,8%.

інвестиції в матеріальні активи, інвестиції у будівлі житлові та інвестиції у будівлі нежитлові одночасно зазнавали зменшення у 2013-2014рр., яке становило для інвестицій в матеріальні активи 9,6% та 11,4% відповідно, для інвестицій у будівлі житлові в 2013р. було наявне незначне зростання на 5,5%, а у 2014р. спад на 8,2% та для інвестицій у будівлі нежитлові зменшення їх обсягу становило 17,4% та 9,7%.

Другий кризовий період зменшення обсягів інвестиції в матеріальні активи, інвестиції у будівлі житлові та інвестиції у будівлі нежитлові стався у 2020р., коли темпи падіння відповідно становили 19,55, 39,9% та 21,4%, що говорить у поточний кризовий стан інвестування у ці напрямки.

Протягом 2020р. негативна динаміка спостерігалась фактично по всім видами активів, в які спрямовуються інвестиційні кошти. Крім розглянутих складових, зменшення обсягів інвестування також відбулося: у інженерні споруди на 14,2%; у машини та обладнання на 18,6%; у довгострокові біологічні активи на 12,5%.

Найбільшу за обсягом і одночасно найбільш стали частку частки капітальних інвестицій за видами активів займають інвестиції в матеріальні активи, які становлять від 93,3% до 96,9% протягом досліджуваного десятиріччя. Крім того, досить значну частку займають напрямки інвестицій у інженерні споруди, у машини та обладнання та у нежитлові будівлі.

10. Розробка моделей прогнозування інвестиційного розвитку національної економіки потрібна для вироблення інвестиційної стратегії щодо забезпечення інвестиціями як окремих галузей та підприємств, так і всієї економіки. Потреба у проведенні розрахунків прогнозних моделей зумовлена тим, що перспектива майбутнього є невизначеною і реалізація інвестиційних рішень повинна коригуватись до ситуації та реалій.

Для інвестицій за рахунок коштів державного бюджету точність першої моделі становить 91,3%, точність другої моделі становить 90,8%, отже Мультиплікативна нелінійна трьохфакторна авторегресійна модель є більш прийнятною для цього випадку. Аналогічні результати бачимо з табл. 2.1 по іншим джерелам фінансування.

11. Отже, важливим фактором при формуванні інвестиційної політики є аналіз статистичних даних. За допомогою аналізу статистичних даних формується загальна картина інвестиційної активності в країні, що свідчить про те, власне який регіон чи галузь потребують збільшення рівня інвестицій на фоні інших регіонів чи галузей. Прозорість та захист прав власності є базовими принципами інвестиційної політики, що перебувають в основі зусиль щодо створення здорового інвестиційного середовища.

Збільшення обсягів залучення інвестицій, особливо іноземних, є пріоритетним завданням і для загальнодержавних органів, і для обласних органів державної влади та місцевого самоврядування, реалізація чого забезпечить розвиток економіки регіону і країни в цілому.

З метою активізації інвестиційної діяльності та підвищення її ефективності необхідно суттєво підвищити інвестиційну привабливість галузей національної економіки, окремих виробництв і покращити інвестиційний клімат.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Цанько О. Теоретичні основи формування інвестиційної політики: регіональний аспект. *Ефективність державного управління*. 2016. Вип. 1/2 (46/47). Ч. 2. С. 92-99
2. Яровенко Т.С. Інвестиційна політика у сфері освіти України та механізм її реалізації. *Економіка і організація управління*. 2014. № 3(19)–4(20) С. 303–313.
3. Гриценко Л.Л. Державна інвестиційна політика: сутність, цілі та завдання. *Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Економічні науки*. 2012. Вип. 22(2). С. 89-95.
4. Бударна В. О. Інвестиційна політика держави: стан законодавчого забезпечення. *Економічна теорія та право*. 2016. № 3. С. 176-187.
5. Семенов А. Г., Васильєв В. О. Аналіз джерел фінансування інвестицій у сучасних умовах розвитку економічної системи України. *Економіка та держава*. 2013. № 12. С. 30-33.
6. Снеткова А. В. Аналіз обсягів та структури капітальних інвестицій в економіку України. *Бухгалтерський облік, аналіз та аудит*. 2016. Випуск 9–1. С.127-130.
7. Саталкіна Л. О. Джерела фінансування інвестиційного портфелю підприємства. *Економіка: реалії часу*. 2013. № 2 (7). С. 181-186.
8. Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 20.04.2021).
9. Самотоєнкова О. В. Інвестиційна діяльність в Україні: тенденції та перспективи. *Ефективна економіка*. 2019. №5. URL: http://www.economy.nauka.com.ua/pdf/5_2019/48.pdf (дата звернення: 20.04.2021).
10. Закон України «Про інвестиційну діяльність» № 1560-ХІІ від 18.09.1991, із змінами та доповненнями [Електронний ресурс] Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>.
11. Хопчан В. М. Сучасний стан та перспективи державного регулювання інвестиційної діяльності в Україні. *Інвестиції: практика та досвід*. 2015. №11. С. 20–23.
12. Задыхайло Д. В. Вступительная статья. *Инвестиционное право Украины : сб. нормат.-прав. актов с коммент.* Харьков : Эспада, 2002. 752 с.
13. Savitska O. P. State regulation of investment processes in Ukraine. *Vestnik of the National University «Lviv Polytechnic»: Management and Entrepreneurship in Ukraine: stages of formation and development problems*. 2011. Vol. 714. P. 391–398.
14. Вінник О. М. Інвестиційне право : навч. посіб. Київ : Прав. єдність, 2009. 616 с.
15. Задыхайло Д. В. Правові засади формування та реалізації економічної політики держави : автореф. дис. д-ра юрид. наук. 2013. 38 с

16. Васильєва О. І. Особливості здійснення державної інвестиційної політики на територіальному рівні. *Унів. наук. зап.* 2012. №3. С. 405–410.
17. Інноваційне інвестування в Україні : проблеми правового забезпечення / за наук. ред. Д. В. Задихайла. Харків : Юрайт, 2013. 536 с.
18. Порвін М. Ю. Визначення шляхів вдосконалення державної інвестиційної політики в Україні. *Наук. розвідки з держ. та муніципал. упр.* 2013. Вип. 1. С. 227–241.
19. Савлук О. Оцінка інвестиційної привабливості регіонів України. *Вісник Київського національного торговельно-економічного університету.* 2013. № 5. С. 31.
20. Васильєва О. І. Особливості здійснення державної інвестиційної політики на територіальному рівні. *Унів. наук. зап.* 2012. №3. С. 405–410.
21. Шeverдіна О. В. Інвестиційна політика України як об'єкт державної економічної політики [Електронний ресурс] Режим доступу : <http://kbuara.kharkov.ua/e-book/putp/2012-4/doc/2/08.pdf>.
22. Гриценко Л. Л. Принципи формування державної інвестиційної політики в сучасному економічному середовищі держави. *Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі.* 2011. № 5 (50). С. 52-56.
23. Офіційний веб-портал Верховної Ради України [Електронний ресурс]. Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws>.
24. Сокурєнко П. І., Кришан О. Ф. Інвестиційна політика як ефективна форма управління ухваленням інвестиційних рішень. *Європейський вектор економічного розвитку.* 2010. № 1 (8). С. 208–214.
25. Коюда О. П., Лепейко О. П., Коюда В. О., Гриньова В. М. Інвестування Київ : Знання, 2008. 452 с.
26. Чистов С. М., Никифоров А. Є., Куценко Т. Ф. Державне регулювання економіки : навч. посібник. Київ: КНЕУ, 2000. 316 с.
27. Яценко А. В. Формування інвестиційної політики зі стратегічних позицій розвитку України. *Інвестиції: практика та досвід.* 2010. № 8. С. 12–17.
28. Борщ Л. М., Герасимова С. В. Інвестування: теорія і практика. Київ : Знання, 2007. 685 с.
29. Музиченко А. С. Державне регулювання інвестиційної діяльності : монографія. Київ : Науковий світ, 2001. 345 с.
30. Шкодiна І. В. Механiзм удосконалення системи державного регулювання фондового ринку. *Вісник Університету банківської справи Національного банку України.* 2013. № 1 (16). С. 16–20
31. Марцин В. С. Заходи щодо покращення інвестиційної привабливості регіону в умовах виходу з кризи. *Регіональна економіка.* 2010. № 4. С. 46–55.
32. Іваноньків О. О. Проблеми інвестування економіки України та шляхи їх вирішення. *Актуальні проблеми економіки.* Київ : Національна академія управління, 2007. № 11. С. 12–17.

33. Гукалюк А. Ф. Інвестиційна привабливість як чинник підвищення конкурентоспроможності території. *Актуальні проблеми економіки*. 2010. № 6 (108). С. 167–173.
34. Диха М. В. Принципові підходи до визначення стратегії соціально-економічного розвитку держави. *Економіка України*. 2013. № 2 (615). С. 29–37.
35. Жихор О. Б. Модель державного регулювання розвитку регіону: стратегічні, тактичні та операційні напрями. *Вісник Університету банківської справи Національного банку України*. 2013. № 1 (16). С. 21–25.
36. Кондрашов О. М. Державне регулювання і місцеве самоврядування в умовах реалізації промислово-інвестиційної політики. *Інвестиції : практика та досвід*. 2010. № 11. Червень. С. 17–19.
37. Кухта П. В. Оптимізація структури джерел інвестиційних ресурсів підприємства. *Агросвіт*. 2012. № 21. С. 12–17.
38. Литвиненко Є. О. Податкове стимулювання інвестиційної діяльності промислових підприємств. *Фінанси України*. 2014. № 11. С. 33–39.
39. Онишко С. В. Структура інвестиційного потенціалу України та перспективи економічного росту. *Актуальні проблеми економіки*. 2012. № 2. С. 18.
40. Господарський кодекс України. Зі змінами і доповненнями. В редакції від 02.04.2020, підстава - 540-ІХ [Електронний ресурс] Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15>.
41. Закон України «Про захист іноземних інвестицій», із змінами та доповненнями [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.rada.gov.ua.
42. Закон України «Про іноземні інвестиції», із змінами та доповненнями [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.rada.gov.ua.
43. Капітальні інвестиції. Інвестиції та будівельна діяльність : статистичний щорічник України за 2011 рік. *Державна служба статистики України* / за ред. О. Г. Осауленка. Київ : ТОВ «Август Трейд», 2020. 558 с.
44. Струніна В. Шляхи поліпшення інвестиційного клімату в Україні. *Економіка України*. 2016. № 9. С. 11–16.
45. Яремко Л. А. Соціально-економічні ефекти регіонального господарювання та зовнішньоекономічна безпека регіону. *Регіональна економіка : наук.-практ. журнал*. 2011. № 2 (60). С. 44–50.

ДОДАТКИ

Додаток А

Капітальні інвестиції за видами активів за 2010-2020 роки¹
Capital investments by types of assets for 2010-2020¹

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Усього	180575,5	241286,0	273256,0	249873,4	219419,9	273116,4	359216,1	448461,5	578726,4	623978,9	508217,0
інвестиції в матеріальні активи	173662,8	231910,2	264853,7	239393,6	212035,1	254730,9	347390,5	432039,5	542335,1	600568,1	483324,0
будівлі житлові	25753,7	26582,3	34256,0	36128,9	33177,0	45609,8	44864,9	53371,8	57395,9	58014,9	34885,7
будівлі нежитлові	37156,6	49113,5	54772,7	45252,3	40859,7	43330,9	59398,3	65605,2	88846,1	100468,0	78920,1
інженерні споруди	39062,6	57935,2	61380,3	51844,2	46599,3	50948,7	67517,1	78563,5	111314,8	149153,5	127995,4
машини, обладнання та інвентар	54059,2	71771,4	77015,4	79032,9	68948,8	84423,2	123133,3	154721,7	187650,4	198455,3	161636,6
транспортні засоби	11025,3	17014,0	27015,9	16246,8	13830,4	19650,0	36685,7	60123,9	73926,2	65870,8	50074,6
земля	1182,2	2270,1	1755,4	1018,6	999,3	1441,8	1915,8	1994,0	1673,1	2230,0	2298,5
довгострокові біологічні активи рослинництва та тваринництва											
інші матеріальні активи	1797,2	2889,9	1780,1	2358,4	2034,2	2762,6	3162,7	3727,9	4528,3	5999,8	5247,4
інвестиції в нематеріальні активи	6912,7	9375,8	8402,3	10479,8	7384,8	18385,5	11825,6	16422,0	36391,3	23410,8	24893,0
з них											
права на комерційні позначення, об'єкти промислової власності, авторське право та суміжні з ним права (включаючи розважальні програми й оригінали літературних і художніх творів), патенти, ліцензії, концесії тощо ²	3671,7	4751,6	4035,0	5918,8	3040,1	12653,9	4435,8	6228,1	24381,6	8389,5	8389,1
програмне забезпечення та бази даних	2802,4	3254,0	3409,1	3477,6	3207,3	4908,4	6315,5	8196,4	9476,4	10215,3	12411,1
Примітки	1. Дані наведено без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, м. Севастополя та за 2014-2020 роки без частини тимчасово окупованих територій у Донецькій та Луганській областях.										
	2. Дані за 2010-2019 роки уточнено.										
Notes.	1. Data exclude the temporarily occupied territory of the Autonomous Republic of Crimea, the city of Sevastopol and for 2014-2020 a part temporarily occupied territories in the Donetsk and Luhansk regions.										
	2. Data for 2010-2019 have been updated.										

Додаток Б

Капітальні інвестиції за джерелами фінансування за 2010-2019 роки ¹										(млн.грн)
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Усього	180575,5	241286,0	273256,0	249873,4	219419,9	273116,4	359216,1	448461,5	578726,4	623978,9
у т.ч. за рахунок										
коштів державного бюджету	10223,3	17376,7	16288,3	6174,9	2738,7	6919,5	9264,1	15295,2	22814,1	30834,5
коштів місцевих бюджетів	5730,8	7746,9	8555,7	6796,8	5918,2	14260,0	26817,1	41565,5	50355,5	56480,0
власних коштів підприємств та організацій	111371,0	147569,6	171176,6	165786,7	154629,5	184351,3	248769,4	310061,7	409585,5	408275,7
кредитів банків та інших позик	22888,1	36651,9	39724,7	34734,7	21739,3	20740,1	27106,0	29588,9	44825,4	67232,6
коштів інвесторів-нерезидентів	3723,9	5038,9	4904,3	4271,3	5639,8	8185,4	9831,4	6206,4	1795,5	4663,9
коштів населення на будівництво житла	18885,9	17589,2	22575,5	24072,3	22064,2	31985,4	29932,6	32802,5	34645,7	32422,0
інших джерел фінансування	7752,5	9312,8	10030,9	8036,7	6690,2	6674,7	7495,5	12941,3	14704,7	24070,2

¹ Дані наведено без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, м.Севастополя та за 2014-2019 роки без частини тимчасово окупованих територій у Донецькій та Луганській областях.

Додаток В

Капітальні інвестиції за видами економічної діяльності за 2010-2020 роки¹
Capital investments by types of economic activity for 2010-2020¹

(млн грн/млн UAH)

	Код за КВЕД-2010/Code NACE, Rev.2	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	Total
Усього		180575,5	241286,0	273256,0	249873,4	219419,9	273116,4	359216,1	448461,5	578726,4	623978,9	508217,0	Total
Сільське господарство, лісове господарство та рибне господарство	A	11062,6	16466,0	18883,7	18587,4	18795,7	30154,7	50484,0	64243,3	66104,1	59129,5	50679,7	Agriculture, forestry and fishing
Сільське господарство, мисливство та надання пов'язаних із ними послуг	01	10817,7	16140,9	18564,2	18175,0	18388,1	29309,7	49660,0	63400,7	65059,4	58555,4	50189,4	Crop and animal production, hunting and related service activities
Лісове господарство та лісозаготівлі	02	177,8	283,1	281,4	383,4	381,0	788,5	777,1	768,9	980,3	548,7	460,1	Forestry production
Рибне господарство	03	67,1	42,0	38,1	29,0	26,6	56,5	46,9	73,7	64,4	25,4	30,2	Fishing production
Триєнергетика	B+C+D+E	55384,4	78725,8	91598,4	97574,1	86242,0	87656,0	117753,6	143300,0	199896,0	254196,2	180537,4	Industry
Збудівництво	F	29767,0	31990,8	40760,3	40796,2	36056,7	43463,7	44444,0	52176,2	55993,9	62346,6	39614,9	Construction
Оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів	G	18550,4	24067,9	24531,6	22190,3	20715,7	20662,9	29956,8	33664,8	51817,6	44173,7	41684,8	Wholesale and retail trade
Оптова та роздрібна торгівля автотранспортними засобами та мотоциклами, їх ремонт	45	1404,1	2709,8	1104,7	964,9	961,5	1469,0	1757,8	2825,7	3103,0	3466,9	3628,1	Wholesale and retail trade and repair of motor vehicles and motorcycles
Оптова торгівля, крім торгівлі автотранспортними засобами та мотоциклами	46	11996,0	14872,6	17514,4	15251,5	13245,2	13535,7	18258,0	22096,9	28840,1	22427,8	18074,9	Wholesale trade, except of motor vehicles and motorcycles
Роздрібна торгівля, крім торгівлі автотранспортними засобами та мотоциклами	47	5150,3	6485,5	5912,5	5973,9	6509,0	5658,2	9941,0	8742,2	19874,5	18279,0	19981,8	Retail trade, except of motor vehicles and motorcycles
Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	H	19322,4	25498,2	32413,0	18472,6	15498,2	18704,0	25107,8	37943,5	50078,3	43792,8	34884,6	Transportation and storage
Наземний і трубопровідний транспорт	49	6725,5	8837,8	15076,9	4535,1	3916,2	8120,1	15931,1	22245,7	31005,7	24569,7	20208,3	Transport via pipeline
Водний транспорт	50	152,4	130,1	98,7	116,2	204,8	302,5	233,9	253,7	198,2	252,4	325,6	Water transport
Авіаційний транспорт	51	614,9	841,0	774,3	536,1	410,2	647,8	616,1	1302,5	1527,7	1767,9	856,2	Air transport
Складське господарство та допоміжна діяльність у сфері транспорту	52	11705,1	15538,2	16077,6	13073,7	10837,0	9529,4	8126,3	13757,7	16962,7	17143,5	12967,1	Warehousing and support activities for transportation
Поштова та кур'єрська діяльність	53	124,5	151,1	385,5	211,5	130,0	104,2	200,4	383,9	384,0	59,3	527,4	Postal and courier activities
Готельно-ресторанна діяльність та організація сарчування	I	1033,2	1572,7	2264,9	1476,8	1482,0	1393,1	1477,9	2133,5	2675,1	2832,2	1951,2	Accommodation and food service activities
Тимчасове розміщення	55	679,1	1010,8	1534,7	872,2	867,1	890,2	756,1	1380,0	1473,0	982,9	839,9	Similar accommodation
Діяльність із забезпечення стравами та напоями	56	354,1	561,9	730,2	604,6	614,9	502,9	721,8	753,5	1202,1	1849,3	1111,3	Food and beverage service activities
Інформація та телекомунікації	J	8625,8	9730,0	10167,7	9864,0	8175,1	22975,0	15651,2	18395,2	29884,9	21063,4	22381,6	Information and communication
Видавнича діяльність, радіомовлення, телебачення	58-60	1923,8	2643,0	2775,0	2354,1	1840,8	2304,3	2820,9	3567,8	4744,6	5766,4	5193,7	Publishing, audiovisual and broadcasting activities
Телекомунікації (електрознаряддя)	61	6354,5	6506,8	6771,5	6875,4	5664,0	19536,4	10705,4	12776,8	21317,8	11734,4	14296,7	Telecommunications
Комп'ютерна програмування та надання інших інформаційних послуг	62, 63	347,5	580,2	621,2	634,5	670,3	1134,3	2124,9	2050,6	3822,5	3562,6	2891,2	IT and other information services
Фінансова та страхова діяльність	K	5861,5	5972,3	7353,3	6646,8	6214,5	6448,0	7678,7	8055,3	10652,3	11246,3	11979,3	Financial and insurance activities
Операції з нерухомим майном	L	9861,0	14598,9	12368,6	13550,4	11230,2	11899,0	19665,0	22505,6	27556,8	28147,2	19940,1	Real estate activities
Професійна, наукова та технічна діяльність	M	4991,7	10491,9	9021,3	3621,3	2921,5	4065,2	6579,4	7965,3	10798,2	11912,4	11823,6	Professional, scientific and technical activities
Діяльність у сферах права та бухгалтерського обліку, архітектури та інжинірингу, технічні випробування та дослідження	69-71	4135,4	9069,0	7588,4	2669,6	2314,8	3244,4	4965,6	5562,1	7751,7	8301,6	8470,3	Legal, accounting, management, architecture, engineering, technical testing and analysis activities
Наукові дослідження та розробки	72	549,7	717,9	548,8	599,2	375,4	518,2	758,3	1110,2	1511,4	2057,6	2076,2	Scientific research and development
Інша професійна, наукова та технічна діяльність	73-75	306,6	705,0	884,1	352,5	231,3	302,6	855,5	1293,0	1535,2	1553,2	1277,1	Other professional, scientific and technical activities
Діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування	N	2973,8	3928,8	4973,9	4013,9	3565,1	6535,2	10009,2	12747,3	11837,8	11741,1	8623,8	Administrative and support service activities
Державне управління й оборона; обов'язкове соціальне страхування	O	7769,9	11437,6	11692,8	7546,2	5808,0	13942,4	22380,8	32843,9	44597,8	54305,5	62303,6	Public administration and defence, compulsory social security